

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME
2013 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2014-03-01

Vilnius

Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme 2013 metų veiklos ataskaitos santrauka	3
I. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų bylose prieš Lietuvą bei Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga	5
1. 2013 m. priimti Teismo sprendimai ir nutarimai bylose prieš Lietuvą bei JT Žmogaus teisių komiteto sprendimai	5
2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2013 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą	9
II. Veikla vykdant Teismo priimtus sprendimus	14
1. Veikla vykdant Teismo ankstesniais metais ir 2013 m. priimtus sprendimus	14
2. Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios problemos	15
III. Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme bei Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitete	18
1. 2013 m. Teismo ir JT Žmogaus teisių komiteto perduotos bylos	19
2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2013 m. Teismo perduotas bylas	20
IV. Veikla siekiant stiprinti Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimų prevenciją Lietuvoje	24
Priedai	
1 priedas: Teisme nagrinėjamos peticijos pagal valstybes ir gyventojų skaičių	28
2 priedas: Teisme nagrinėjamos bylos prieš Lietuvą pagal proceso stadiją ir Teismo sudėtį	29
3 priedas: Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, ir JT Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga	30
4 priedas: Vyriausybei 2013 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2013 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė	43

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME 2013 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS

SANTRAUKA

Pagrindinė Vyriausybės atstovės veikla buvo atstovavimas Lietuvos Respublikos interesams Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau tekste – ir Teismas arba EŽTT), ne mažiau svarbi veiklos dalis buvo skirta Teismo sprendimų, priimtų bylose prieš Lietuvą, vykdymui bei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau tekste – ir Europos žmogaus teisių konvencija arba Konvencija) pažeidimų prevencijos stiprinimui.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. priimti sprendimai dėl bylų esmės ir nutarimai bylose prieš Lietuvą

2013 m. Teisme buvo gautos 428 peticijos prieš Lietuvą (pernai – 373). Peticijų skaičiaus raida pagal valstybes ir gyventojų skaičių pateikiama pridedamoje lentelėje (žr. Ataskaitos 1 priedą: *Teisme nagrinėjamos peticijos pagal valstybes ir gyventojų skaičių*, 27 p.). Iš viso, kartu su dar anksčiau pateiktomis peticijomis, 2013 m. Teismas išnagrinėjo ir paskelbė nepriimtinais arba išbraukė iš bylų sąrašo 416 peticijų prieš Lietuvą (pernai – 705; žr. 2 Ataskaitos priedą: *Teisme nagrinėjamos bylos prieš Lietuvą pagal proceso stadiją ir Teismo sudėtį*, 28 p.). Didžioji dauguma tokių Teismo nutarimų buvo priimta, peticijų neperdavus Vyriausybei. Toliau ataskaitoje aptariamos bylos, kurios buvo perduotos Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Teismas 2013 m. priėmė 12 sprendimų dėl bylų esmės, 2 iš jų nenustatytas nė vienas Konvencijos pažeidimas, ir 4 nutarimus, kuriuose įvairiais pagrindais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą. Ypač svarbu pažymėti, kad 2013 m. dėl 6 peticijų prieš Lietuvą buvo priimtas Teismo nutarimas, kuriuo pareiškėjų skundai dėl nepagrįstai užsitęsusių procesų buvo atmesti, kadangi, atsižvelgdamas į Vyriausybės nuolat teikiamą informaciją apie atitinkamą Lietuvos teismų praktiką, Teismas pripažino Lietuvoje esant veiksmingą teisinės gynybos priemonę, kurios pareiškėjai nebuvo panaudoję. Bylose prieš Lietuvą buvo konstatuota ir labai rimtų Konvencijoje garantuojamų teisių pažeidimų, pvz., teisės į gyvybę (2 str.) ir kankinimo uždraudimo (3 str.). Lieka ir kitų opių spręstinių klausimų, ypač susijusių su saugiu ir tinkamų kalinimo sąlygų bei teisės į nuosavybę apsaugos nuosavybės teisių atkūrimo ir privatizavimo procesų kontekste.

Pabrėžtina, kad apie 30 % pareiškėjų skundų, dėl kurių Vyriausybei buvo perduotos bylos, EŽTT 2013 m. priimtuose sprendimuose buvo pripažinti nepriimtinais, remiantis įvairiais Konvencijoje įtvirtintais nepriimtimumo pagrindais (plačiau žr. Ataskaitos I dalį *Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų bylose prieš Lietuvą ir Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga*, 5-13 p. toliau).

Veikla vykdanč Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtus sprendimus ir Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusias problemas

2013 m. Teismo sprendimų vykdymas buvo koordinuojamas 39 bylose. Buvo imtasi priemonių, kad būtų įvykdytos visos Teismo sprendimuose numatytos individualios priemonės bei pažeidimų priežastis šalinančios bendrosios priemonės. Apie visus vykdymo veiksmus buvo teikiama informacija Europos Tarybos Ministrų Komitetui. Pastebėtina, kad sudėtingiausios Teismo sprendimų vykdymo srities problemos yra susijusios su įstatymų leidėjų delsimu priimti būtinus teisinio reguliavimo pakeitimus, kad pagal Teismo sprendimus būtų įgyvendintos reikiamos bendrosios priemonės – tai pasakytina apie sprendimą byloje *L. prieš Lietuvą* ir sprendimą byloje *Paksas prieš Lietuvą*. 2013 m. trijose bylose prieš Lietuvą,

kuriuose konstatuoti teisės į nuosavybę pažeidimai, pirmą kartą taikytas turtinės žalos atlyginimo nagrinėjimo atidėjimas, ir tai kelia sudėtingus šių sprendimų vykdymo klausimus (plačiau žr. Ataskaitos II dalį *Veikla vykdančią Teismo priimtus sprendimus*, 14-18 p. toliau).

Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme

2013 m. Vyriausybei perduota 16 naujų bylų, nagrinėjamų Teisme, taip pat toliau buvo tęsiamas darbas su 42 Teismo dar iki 2013 m. perduotomis bylomis, 16 bylų ataskaitiniais metais sulaukta Teismo sprendimų ir (arba) nutarimų dėl bylų priimtumo ir (arba) esmės. Pastaraisiais metais stebima nauja tendencija, kad Teismas panašias problemas keliančias bylas Vyriausybei perduoda sujungęs didesnę ar mažesnę peticijų skaičių, kas jau leidžia konstatuoti esant kai kurias Lietuvos teisinės sistemos ydas. Tai patvirtina pastarųjų metų tendenciją, kad didėja Vyriausybei perduodamų peticijų prieš Lietuvą apimtis, jų turinys tampa vis sudėtingesnis teisiniu požiūriu. 2013 m. Vyriausybei perduotos bylos taip pat atskleidžia ir kai kurias pasikartojančias ir naujas Lietuvos teisinės sistemos problemas, kurias galima įvardyti kaip tam tikras struktūrines-sistemines problemas:

1) perduotos 5 peticijos *Semėnas ir kiti prieš Lietuvą* dėl besitęsiančios orumą žeminančių kalnimo sąlygų problemos (Konvencijos 3 straipsnis) – (iš viso šiuo metu dėl netinkamų kalnimo sąlygų nagrinėjimo Teisme laukia 23 peticijos prieš Lietuvą);

2) perduota dar viena byla *Kardišauskas prieš Lietuvą* dėl pasikartojančios apsaugos nuo smurto laisvės atėmimo vietoje ir įvykio tinkamo tyrimo problemos (Konvencijos 3 straipsnis) – pažymėtina, kad dėl pareiškėjo sūnaus mirtimi pasibaigusio įvykio *Česnulevičiaus* byloje (peticijos Nr. 13462/06), 2012 m. sausio 10 d. sprendimu jau yra konstatuotas Konvencijos 2 straipsnio pažeidimas, dar vienoje – *Tautkaus* byloje Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas dėl pareiškėjo neapsaugojimo nuo kito kalinio smurto laisvės atėmimo vietoje 2012 m. lapkričio 27 d. sprendimu nebuvo nustatytas;

3) perduotos 8 peticijos *Matiošaitis ir kiti prieš Lietuvą* dėl bausmės iki gyvos galvos švelninimo galimybių nebuvimo (Konvencijos 3 straipsnis);

4) perduota byla *Trečiokienė prieš Lietuvą*, kurioje keliamas klausimas dėl asmens žūties, policijos pareigūnams persekiojant vogtą automobilį, aplinkybių tyrimo veiksmingumo ir jo trukmės (2 ir 6 Konvencijos straipsniai); primintina, kad dėl įvykių, susijusių su policijos pareigūnų veiksmais, keliančių tiek neproporcingo jėgos panaudojimo, tiek jų aplinkybių veiksmingo ištyrimo problemas, Teismas *Juozaitienės ir Bikulčiaus* byloje 2005m. gegužės 19 d. sprendimu yra konstatavęs Konvencijos 2 straipsnio pažeidimą, kitoje – *Leparskienės* byloje 2009 m. liepos 7 d. sprendimu pažeidimas nenustatytas dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, *Iljinos ir Sarulienės* byloje dėl policijos pareigūnų elgesio ir įvykio neištyrimo 2011 m. kovo 15 d. sprendimu konstatuotas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.

Naują bylą *D.K. prieš Lietuvą*, kurioje keliamos įvairios su teise į teisingą bylos nagrinėjimą ir teise į laisvę susijusios problemos, 2013 m. Vyriausybei perdavė Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas.

(Apie Vyriausybei perduotose bylose keliamas problemas plačiau žr. Ataskaitos III dalį *Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus teisių Teisme bei Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitete*, 18-24 p. toliau).

Veikla siekiant stiprinti Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimų prevenciją Lietuvoje

Atsižvelgiant į tai, kad ir Europos Tarybos visose pastarųjų metų iniciatyvose, pirmiausia, 2010 m. Interlakeno, 2011 m. Izmyro ir 2012 m. Braitono konferencijose dėl Teismo ateities priimtose deklaracijose, ypatingas dėmesys skiriamas Konvencijos įgyvendinimo stiprinimui nacionaliniame lygmenyje, ypač reikšminga laikytina atstovės veiklos dalis, skirta veiksmingesnės Konvencijos pažeidimų prevencijos Lietuvoje siekiui (plačiau žr. ataskaitos IV dalį *Veikla siekiant stiprinti Konvencijos pažeidimų prevenciją ir įgyvendinti Konvencijos nuostatas Lietuvoje*, 24-27 p. toliau).

I. EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO 2013 M. PRIIMTŲ SPRENDIMŲ DĖL BYLŲ ESMĖS IR NUTARIMŲ BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ APŽVALGA

1. 2013 m. Teismo priimti sprendimai ir nutarimai bylose prieš Lietuvą

Teismas 2013 m. priėmė iš viso 12 sprendimų dėl bylų esmės ir 4 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą¹.

2 bylose Teismas priėmė sprendimus, kuriais nenustatė nė vieno Konvencijos pažeidimo:

1. *Pauliukienė ir Pauliukas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 18310/06), 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas: nenustatyta Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimo, nes Lietuvos teismai išlaikė tinkamą pusiausvyrą tarp pareiškėjo privataus gyvenimo apsaugos bei laikraščio saviraiškos laisvės, atsižvelgiant į tai, kad ginčijama publikacija prisidėjo prie diskusijos bendrojo intereso klausimu.

2. *Bogdel prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 41248/06), 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas: nenustatytas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (teisė į nuosavybę) pažeidimas – nors teismai panaikino pareiškėjų ir Trakų vietos savivaldos institucijų sudarytus žemės sklypo nuomos ir pirkimo-pardavimo sandorius, nuosavybės teisių suvaržymas buvo proporcingas; nenustatytas ir Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas, nes pareiškėjai klausimo, kad senaties terminą ieškiniui pareikšti Lietuvos teismai skaičiavo tariamai juos diskriminuodami valdžios institucijų naudai, nekėlė Lietuvos teismuose.

10 bylų Teismas priėmė sprendimus, kuriais nustatė bent vieną Konvencijos pažeidimą²:

1. *Valiulienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 33234/07), 2013 m. kovo 26 d. sprendimas: Konvencijos 3 straipsnio (teisė į kankinimų uždraudimą) pažeidimas konstatuotas dėl to, kad baudžiamąją bylą dėl smurto tarp privačių asmenų galiausiai nutraukus (suėjus apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo penkerių metų senaties terminui), valstybė netinkamai vykdė pozityvias pareigas pagal Konvenciją. Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjai priteista

¹ Palyginimui: Teismas 2012 m. priėmė 12 sprendimų dėl bylų esmės ir 3 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą.

² Apie atmetus pareiškėjų skundus šiose bylose plačiau žr. Ataskaitos 3 Priedą: *Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, ir JT Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga*, p. 30.

5 000 eurų kompensaciją neturtinei žalai atlyginti, tačiau atmestas pareiškėjos reikalavimas iš Lietuvos priteisti net 4 000 eurų teisinėms išlaidoms padengti.

2. *Banel prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 14326/11), 2013 m. birželio 18 d. sprendimas: Konvencijos 2 straipsnio (teisė į gyvybę) materialinio ir procesinio aspektų pažeidimas konstatuotas dėl neapsaugotos pareiškėjos sūnaus gyvybės bei neveiksmingo žūties aplinkybių ištyrimo. Ikitėisminis tyrimas buvo pradėtas dėl pareiškėjos sūnaus žūties, nukritus apleisto ūkinio pastato balkono plokštei viename iš Vilniaus miesto gyvenamųjų rajonų. Dėl Konvencijos 2 straipsnio pažeidimo Teismas pareiškėjai priteisė 20 000 eurų neturtinei žalai bei 8 135 eurai turtinei žalai atlyginti.

3. *Varnas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42615/06), 2013 m. liepos 9 d. sprendimas: Konvencijos 14 straipsnio (diskriminacijos uždraudimas) kartu su 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimas konstatuotas, nes, Teismas manymu, pareiškėjas buvo diskriminuojamas - atlikdamas laisvės atėmimo bausmę, turėjo teisę į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktine, o paraleliai vykstančio baudžiamojo proceso metu paskyrus suėmimą tardymo izoliatoriuje – ne. Dėl Konvencijos pažeidimo Teismas pareiškėjui priteisė 6 000 eurų neturtinei žalai atlyginti.

4. *Varnienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42916/04), 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas: Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą teismą) bei 1 Protokolo 1 straipsnio (teisė į nuosavybės apsaugą) pažeidimas konstatuotas dėl to, kad po 2 metų atnaujintame procese pareiškėjos administracinė byla dėl žemės gražinimo buvo peržiūrėta iš esmės, neapsiribojant teisės taikymo klaidų taisymu, taip pažeidžiant teisinio tikrumo principą. Teismas pareiškėjai priteisė 8 000 eurų neturtinei žalai atlyginti ir 580 eurų bylinėjimosi išlaidoms ir kaštams padengti.

5. *Jokšas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 25330/07), 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas: Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą teismą) konstatuotas dėl to, kad pareiškėjo bylą dėl tariamai neteisėto jo atleidimo iš profesinės karo tarnybos pareigų nagrinėję administraciniai teismai nepareikalavo pareiškėjo prašomų įrodymų. Teismas pareiškėjui priteisė 6 000 eurų neturtinės žalos.

6. *JGK Statyba prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 3330/12), 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas:

Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimai konstatuoti, nes dviejų civilinių bylų procesai buvo pernelyg ilgi, o jų metu pareiškėjai bendrovei du nuosavybės teise priklausantys namai buvo areštuoti ir jais ji negalėjo disponuoti daugiau kaip 10 metų.

Atsižvelgęs, kad byloje nebuvo reikiamų įrodymų ar ekspertų išvadų, Teismas nusprendė, kad Konvencijos 41 straipsnio taikymo klausimas dar nėra parengtas sprendimui, jį atidėjo ir pasiūlė Vyriausybei ir pareiškėjai bendrovei per 6 mėnesių laikotarpį nuo sprendimo įsigaliojimo pranešti, ar buvo pasiektas koks nors susitarimas šiuo klausimu.

7. *Pyrantienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 45092/07), 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas:

Konstatuotas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimas dėl to, kad pareiškėjai nebuvo tinkamai kompensuota už atimtą žemės sklypą Kauno rajone, kurį ji iš valstybės įsigijo už investicinius čekius dar 1996 metais. Paaiškėjus, kad

valstybė negalėjo pareiškėjai parduoti žemės sklypo, teismai po 10 metų nusprendė panaikinti 1996 m. sudarytą žemės pirkimo-pardavimo sandorį.

Teismas paragino Vyriausybę ir pareiškėją siekti sutarimo dėl kompensacijos už nustatytą Konvencijos pažeidimą. Nepavykus susitarti per 6 mėnesius nuo sprendimo įsigaliojimo dienos, Teismas pasiūlyko teisę pats nuspręsti dėl teisingo atlyginimo pagal Konvencijos 41 straipsnį.

8. Kudrevičius ir kiti prieš Lietuvą (peticijos Nr. 37553/05), 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas:

Konstatuotas Konvencijos 11 straipsnio (susirinkimų ir asociacijos laisvė) pažeidimas nes, Teismo manymu, pareiškėjų patraukimas baudžiamojon atsakomybėn ir jų nuteisimas už kelių blokavimą nebuvo proporcinga ir būtina priemonė.

Teismas pareiškėjams priteisė po 2 000 eurų neturtinės žalos, reikalavimą atlyginti patirtas išlaidas ir kaštus atmetė.

Šis sprendimas dar nėra įsigaliojęs, nes Vyriausybės atstovė pagal Konvencijos 43 straipsnį pateikė prašymą perduoti bylą svarstyti Teismo Didžiajai Kolegijai.

9. Balčiūnas ir Žuravliovas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 34575/05), 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas:

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pažeidimas nustatytas, nes, Teismo manymu, šioje byloje, atsižvelgiant į visą proceso trukmę, valstybės institucijos nesiėmė visų būtinų ir pagrįstų priemonių atitinkamų bylų nagrinėjimui paspartinti. Pareiškėjų reikalavimai atlyginti turtinę žalą buvo atmesti, Teismas nepriteisė ir neturtinės žalos atlyginimo, nes pareiškėjai nebuvo pateiktas tokio reikalavimo. Priteista 1 000 eurų bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms atlyginti.

10. Nekvedavičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 1471/05), 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas:

Konstatuotas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas dėl neįvykdyto Kauno apygardos teismo sprendimo, kuriuo Kauno apskrities viršininko administracija buvo įpareigota priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo į pareiškėjo tėvo iki nacionalizacijos turėtą žemės sklypą. Dėl ilgo nuosavybės teisių į žemės sklypą neatkūrimo nei natūra, nei kitaip teisingai už jį kompensuojant konstatuotas ir Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (teisė į nuosavybės apsaugą).

Teismas pareiškėjui priteisė 7 800 eurų neturtinei žalai atlyginti ir 8 770 eurų bylinėjimosi išlaidoms ir kaštams padengti.

Klausimą dėl turtinės žalos atlyginimo Teismas atidėjo, paraginęs Vyriausybę ir pareiškėją siekti sutarimo dėl kompensacijos už nustatytą Konvencijos pažeidimą. Nepavykus susitarti per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos, Teismas pasiūlyko teisę pats nuspręsti dėl teisingo atlyginimo pagal Konvencijos 41 straipsnį.

Nutarimai, kuriais Teismas pripažino peticijas nepriimtiniomis ir jas atmetė arba išbraukė iš bylų sąrašo:

1. *Savickas ir kiti prieš Lietuvą* (peticijų Nr. 66365/09, 12845/10, 29809/10, 29813/10, 30623/10 ir 28367/11) 2013 m. spalio 15 d. nutarimas:

Teismas 6 pareiškėjų skundą dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto kuo trumpiausio bylos nagrinėjimo reikalavimo paskelbė nepriimtiniu, nes atsižvelgiant į išplėtotą Lietuvos teismų praktiką (tiesiogiai taikant Konstituciją ir Konvenciją), Teismo manymu, galimybė reikalauti žalos atlyginimo už ilgą procesą pagal Civilinio kodekso 6.272 straipsnį įgijo pakankamą teisinį aiškumą ir todėl laikytina veiksminga teisinės gynybos priemone, o ji panaudota nebuvo.

Teismas kaip aiškiai nepagrįstus atmetė ir 4 pareiškėjų skundus dėl 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimo dėl sumažinto ir neišmokėto teisėjo atlyginimo. Teismas atkreipė dėmesį, kad teisėjų atlyginimų sumažinimas nesukėlė grėsmės netekti jų pragyvenimo šaltinio ir nebuvo neproporcingas, be to, 2003 m. pagerėjus valstybės ekonominei situacijai, pagal specialų įstatymą buvo numatytas sumažintos teisėjų atlyginimų dalies kompensavimo mechanizmas, taip pat teisėjai galėjo kreiptis dėl kompensacijos išmokėjimo ir teismine tvarka.

2. *Josifas Fišmanas ir UAB „Griflit“ prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 23523/05), 2013 m. lapkričio 5 d. nutarimas (Vyriausybei neperduota byla):

Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad baudžiamoji byla buvo sudėtinga, didelės apimties, net keletą kartų buvo stabdoma dėl nuo valstybės institucijų nepriklausančių priežasčių, padarė išvadą, kad kiek daugiau nei 6 metus trukęs procesas nebuvo pernelyg ilgas, ir atmetė pirmojo pareiškėjo skundą kaip aiškiai nepagrįstą. Skundas dėl tariamai šališko baudžiamajo proceso taip pat buvo atmestas kaip aiškiai nepagrįstas. Pirmojo pareiškėjo skundą, kad baudžiamajo proceso metu buvo areštuotas jo turtas, taip pažeidžiant Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį, Teismas atmetė dėl vidaus priemonių nepanaudojimo. Skundus dėl nuosavybės teisių tariamų pažeidimų, susijusių su geležinkelio vagonų areštu baudžiamajo proceso kontekste, Teismas atmetė kaip nesuderinamus su *ratione personae* reikalavimu.

3. *D. P. prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 27920/08), 2013 m. spalio 22 d. nutarimas dėl peticijos išbraukimo, atsižvelgiant į Vyriausybės vienašalę deklaraciją:

Atsižvelgęs į Vyriausybės 2013 m. pateiktą vienašalę deklaraciją, kuria ši pripažino Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą, įsipareigojo sumokėti pareiškėjai 6 000 eurų neturtinei žalai atlyginti bei pagrįstas teisines išlaidas, kurias priteistų Teismas, bei imtis priemonių užkirsti kelią panašioms pažeidimams ateityje, Teismas išbraukė peticiją iš nagrinėjamų bylų sąrašo. Tai antrasis atvejis, kai Teismas vienašalės deklaracijos pagrindu išbraukė bylą prieš Lietuvą iš Teisme nagrinėjamų bylų sąrašo (pirmoji byla – *Jankauskas prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 21978/07, 2011 m. gruodžio 6 d. nutarimas).

Pareiškėja D.P. Teismui skundėsi, kad baudžiamasis procesas dėl jos buvusio sutuoktinio A.P. smurto prieš ją ir mažamečius vaikus buvo vilkinamas, todėl suėjo patraukimo baudžiamajon atsakomybėn senaties terminai, ir jos buvęs sutuoktinis nebuvo nubaustas.

4. *Vainorius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 15568/08), 2013 m. vasario 12 d. nutarimas

Peticiją, kurioje pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas), skundėsi dėl jo orumą žeminančių kalinimo sąlygų Šiaulių ir Lukiškių tardymo

izoliatoriuose, Teismas išbraukė iš savo bylų sąrašo, nusprendęs, kad pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalį galima laikyti, jog pareiškėjas nebetina palaikyti savo peticijos.

Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komiteto išnagrinėtos bylos:

1. Komiteto 2013 m. spalio 28 d. sprendimu kaip nepagrįstas atmetas *Dariaus Jušinsko* skundas prieš Lietuvą (Nr. 2014/2010) dėl to, kad Lietuvos teismams atmetus jo skundus dėl konkurso į valstybės tarnybą rezultatų ir organizavimo tvarkos, jo atžvilgiu buvo pažeista Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (toliau – ir Paktas) 14 straipsnio 1 dalis (teisė į teisingą bei nešališką bylos nagrinėjimą) ir 25 straipsnio c punktas (teisė bendromis lygybės sąlygomis būti priimtam į savo šalies valstybės tarnybą) atskirai ir kartu su 2 straipsnio 3 dalimi (teisė į prieinamas veiksmingas teisinės gynybos priemones). Žmogaus teisių komitetas nenustatė, kad administraciniai teismai, nagrinėdami D. Jušinsko bylas, veikė savavališkai, ar priimdami sprendimus padarė akivaizdžią vertinimo klaidą ir neužtikrino teisingumo.

2. Komiteto 2013 m. kovo 25 d. sprendimu *Tauro Jakelaičio* skundas prieš Lietuvą (Nr. 1911/2009) dėl to, kad dėl baudžiamojo proceso, prasidėjusio 1995 m. ir pasibaigusio 2004 m., trukmės buvo pažeistas Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 3 dalies c punktas (teisė būti teisiamam be nepateisinamo delsimo), paskelbtas nepriimtiniu dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo³. Žmogaus teisių komitetas atsižvelgė į Vyriausybės argumentus, kad T. Jakelaitis nesiskundė dėl baudžiamojo proceso trukmės nei ikiteisminio tyrimo, nei bylos nagrinėjimo teisme metu, be to, procesui pasibaigus jis nebandė prisiteisti dėl per ilgos jo trukmės patirtos žalos atlyginimo iš valstybės.

Išsamiau apie visus išvardytus Teismo sprendimus ir nutarimus bei Komiteto sprendimus žr. Ataskaitos 3 Priedą – *Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, ir JT Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga*, 30 p.

2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2013 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą:

1) dėl nuosavybės teisių apsaugos užtikrinimo nuosavybės teisių į turėtas žemes atkūrimo ir privatizavimo procesų kontekste (Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis) ir (arba) susijusio teisės į teisingą bylos nagrinėjimą užtikrinimo (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis)

Iš Teismo 2013 m. priimtų sprendimų, kuriuose *inter alia* konstatuotas teisės į nuosavybę pažeidimas, net 4 sprendimai priimti bylose, susijusiose su besitęsiančiomis nuosavybės teisių apsaugos užtikrinimo problemomis nuosavybės teisių į turėtas žemes atkūrimo ir privatizavimo procesų kontekste (sprendimai *Pyrantienės, Nekvedavičiaus, Bogdel* ir *Varnienės* bylose).

Šiame kontekste pastebėtina, kad iki šiol Vyriausybei jau yra perduotos net 23 bylos (net 12 jų Vyriausybei buvo perduota 2011 m., dar 11 perduota 2012 m.), kuriose keliami nuosavybės teisės neužtikrinimo probleminiai aspektai nuosavybės teisių atkūrimo ir (ar)

³ Primintina, kad ir Europos Žmogaus Teisių Teismas yra priėmęs nutarimą šio pareiškėjo atžvilgiu dėl to paties proceso: 2008 m. gruodžio 16 d. nutarimu byloje *Jakelaitis prieš Lietuvą* (Nr. 17414/05) peticija buvo paskelbta nepriimtina dėl praleisto šešių mėnesių termino peticijai pateikti.

privatizavimo procesų kontekste. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos teismų praktika nagrinėjant panašias bylas pamažu keičiasi, tačiau problematika išlieka, o į Teismą peticiją padavusių ar paduosiančių asmenų skaičius nemažėja.

Teismo sprendime *Pyrantienės* byloje konstatuotas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimas dėl to, kad pareiškėjai nebuvo tinkamai kompensuota už atimtą žemės sklypą Kauno rajone, kurį ji iš valstybės įsigijo už investicinius čekius dar 1996 metais. Paaiškėjus, kad valstybė negalėjo pareiškėjai parduoti žemės sklypo, nes dar 1991 m. į jį pretendavo piliečiai, turintys teisę atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, teismai po 10 metų nusprendė panaikinti 1996 m. sudarytą žemės pirkimo-pardavimo sandorį ir atlyginti nominalią sumokėtų investicinių čekių vertę.

Su privatizavimo sandorio anuliavimu taip pat susijusioje *Bogdel* byloje, teismams panaikinus pareiškėjų ir Trakų vietos savivaldos institucijų sudarytus žemės sklypo nuomos ir pirkimo-pardavimo sandorius, Konvencijos garantuojamos teisės į nuosavybės apsaugą pažeidimas nenustatytas, nes valstybės institucijos šiuo atveju veikė be nepateisinamo delsimo, be to, siekiant pareiškėjams sudaryti galimybes netrukdomai naudotis savo nuosavybe, t.y. ant ginčo žemės esančiu kavinės pastatu, sudarė ilgalaikės žemės nuomos sutartį, galiausiai, pareiškėjams buvo gražinta už sklypą sumokėta pinigų suma. Byloje nenustatytas ir Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas, nes pareiškėjai klausimo, kad senaties terminą ieškiniui pareikšti Lietuvos teismai skaičiavo tariamai juos diskriminuodami valdžios institucijų naudai, nekėlė Lietuvos teismuose.

Kitose 3 sprendimuose, kuriuose konstatuoti nuosavybės teisės pažeidimai, jie iš esmės nustatyti dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimo neužtikrinimo (*Nekvedavičiaus*, *Varnienės* bei *JGK Statybos ir Guselnikovo* bylose):

Teismo sprendime *Nekvedavičiaus* byloje Konstatuotas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas dėl neįvykdyto Kauno apygardos teismo sprendimo, kuriuo Kauno apskrities viršininko administracija buvo įpareigota priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo į pareiškėjo tėvo iki nacionalizacijos Kaune turėtą žemės sklypą. Dėl ilgo nuosavybės teisių į žemės sklypą neatkūrimo nei natūra, nei kitaip teisingai už jį kompensuojant konstatuotas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (teisė į nuosavybės apsaugą) pažeidimas.

Teismo sprendime *Varnienės* byloje Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą teismą) bei 1 Protokolo 1 straipsnio (teisė į nuosavybės apsaugą) pažeidimas konstatuotas dėl teisinio tikrumo stokos: po 2 metų nuo įsiteisėjusio teismo sprendimo priėmimo atnaujinus pareiškėjos administracinę bylą ginčijamas žemės sklypas, į kurį pagal ankstesnį LVAT sprendimą vietos savivaldos institucijos buvo įpareigos atkurti pareiškėjos nuosavybės teises, buvo paliktas valstybės nuosavybei kaip valstybinės reikšmės miškas.

Teismo sprendime *JGK Statybos ir Guselnikovo* byloje Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimai konstatuoti, nes dviejų civilinių bylų procesai buvo pernelyg ilgi, o jų metu pareiškėjai bendrovei du nuosavybės teise priklausantys namai buvo areštuoti, ir jais ji negalėjo disponuoti daugiau kaip 10 metų.

JGK Statybos ir Guselnikovo, *Pyrantienės* ir *Nekvedavičiaus* sprendimuose Teismas pirmą kartą bylose prieš Lietuvą taikė klausimo dėl žalos atlyginimo pagal Konvencijos 41 straipsnį atidėjimą, paraginęs Vyriausybę ir pareiškėjus siekti sutarimo dėl

kompensacijos už nustatytą Konvencijos pažeidimą (žr. Ataskaitos II dalį *Veikla vykdant Teismo priimtus sprendimus*, 14-18 p. toliau).

2) dėl apsaugos nuo smurto tarp privačių asmenų (Konvencijos 3 ir 8 straipsniai)

Valiulienės sprendime pirmą kartą byloje prieš Lietuvą konstatuotas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas dėl iš šio straipsnio, jį aiškinant kartu su Konvencijos 1 straipsniu, kylančių valstybės pozityviųjų pareigų neįgyvendinimo santykiuose tarp privačių asmenų. Byloje *Valiulienė prieš Lietuvą* 3 straipsnio pažeidimas konstatuotas dėl to, kad Lietuvos teisėsaugos institucijos vilkino ir netinkamai ištyrė jos skundus dėl lengvų kūno sužalojimų, tariamai patirtų dėl sugyventinio smurto. Baudžiamoji byla dėl smurto tarp privačių asmenų galiausiai nutraukta, suėjus apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo penkerių metų senaties terminui.

Pastebėtina, kad Vyriausybė, atsižvelgdama į gausią Teismo praktiką panašiose bylose, kuriose Teismas taikė ne Konvencijos 3, o 8 straipsnį, šioje byloje Teismui dar 2011 metais pateikė vienašalę deklaraciją, kurioje pripažino Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą dėl netinkamo pozityviųjų pareigų vykdymo, tačiau Teismas vienašalę deklaraciją atmetė ir nusprendė bylą nagrinėti pagal Konvencijos 3 straipsnį.

Teismui priėmus sprendimą byloje *Valiulienė prieš Lietuvą* Vyriausybė nutarė teikti Teismui vienašalę deklaraciją panašias pozityviųjų valstybės pareigų nevykdymo dėl smurto artimoje aplinkoje problemas kėlusioje *D.P.* byloje. Teismas, atsižvelgęs į Vyriausybės 2013 m. rugsėjo mėnesį pateiktą vienašalę deklaraciją, kuria ši pripažino Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą, įsipareigojo sumokėti pareiškėjai 6 000 eurų neturtinei žalai atlyginti bei pagrįstas teises išlaidas, kurias priteistų Teismas, ir imtis priemonių užkirsti kelią panašioms pažeidimams ateityje, 2013 m. spalio 22 d. nutarimu *D.P.* peticiją išbraukė iš bylų sąrašo⁴.

3) dėl įkalintų asmenų teisių Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) požiūriu ir kitais aspektais:

Iš Teismo 2013 m. priimtų sprendimų ir nutarimų tik vienas sprendimas – *Varno* byloje, susijęs su nauju kalinimo sąlygų atitikties Konvencijai aspektu – Teismas konstatavo Konvencijos 14 straipsnio (diskriminacijos uždraudimas) kartu su 8 straipsniu pažeidimą dėl to, kad pareiškėjas, atliekantis laisvės atėmimo bausmę, paraleliai vykstančio baudžiamojo proceso metu paskyrus suėmimą, neturėjo teisės į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktine (tokia teisė užtikrinama laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems).

Teismas rėmėsi Europos kalėjimų taisyklėmis (aprobuotomis Europos Tarybos Ministrų Komiteto), kuriose, be kita ko, nustatyta, kad kalinamieji (t. y. nuteisti asmenys) turi turėti teisę bendrauti su šeimos nariais ar kitais asmenimis taip pat, kaip ir nuteistieji. Teismas atsižvelgė ir į Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą 2010 m. vizito Lietuvoje ataskaitą, kurioje taip pat pasakyta, kad tiek nuteistieji, tiek kalinamieji asmenys turėtų turėti tokias pačias bendravimo su išoriniu pasauliu, ypač artimaisiais, teises, ir kad šioje srityje Komitetas rekomendavo keisti Lietuvos teisės aktus, įtvirtinant kalinamųjų teisę į pasimatymus bei teisę naudotis telefonu (dėl *Varno* sprendimo vykdymo žr. Ataskaitos 15 p).

⁴ Tai antrasis atvejis, kai Teismas vienašalės deklaracijos pagrindu išbraukė bylą prieš Lietuvą iš Teisme nagrinėjamų bylų sąrašo (pirmoji byla – *Jankauskas prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 21978/07, 2011 m. gruodžio 6 d. nutarimas).

Pastebėtina, kad atsižvelgiant į Teismo nevienodą praktiką panašiose bylose, Vyriausybės atstovė pateikė prašymą dėl šios bylos perdavimo Didžiosios kolegijos svarstymui, tačiau Teismo 5 teisėjų kolegija šį prašymą atmetė.⁵

2013 m. vasario 12 d. nutarimu *Vainoriaus* byloje Teismas išbraukė peticiją iš savo bylų sąrašo, nusprendęs, kad pareiškėjas nebetekina palaikyti savo peticijos, kurioje jis skundėsi dėl orumą žeminančių kalnimo sąlygų Šiaulių ir Lukiškių tardymo izoliatoriuose⁶.

Pastebėtina, kad orumą žeminančių kalnimo sąlygų problema (Konvencijos 3 straipsnis), taip pat kitos su kalnimo sąlygomis susijusios problemos – pirmiausia kalniamųjų saugumo užtikrinimo požiūriu, taip pat dėl įvairių teisinio reguliavimo aspektų jau laikytina struktūrinė-sistemine Lietuvos problema (iš viso šiuo metu dėl netinkamų kalnimo sąlygų nagrinėjimo Teisme laukia 23 peticijos prieš Lietuvą). Dėl besitęsiančios orumą žeminančių kalnimo sąlygų problemos taip pat žr. Ataskaitos 15 ir 20-21 p.

4) dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis):

Konstatuotina, kad tarp Teismo išnagrinėtų bylų prieš Lietuvą per pastaruosius kelerius metus aiškiai vyrauja skundai pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, ypač dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką⁷. Kuo trumpiausio bylos nagrinėjimo reikalavimo pažeidimai 2013 m. konstatuoti *JGK Statybos ir Guselnikovo*, taip pat *Balčiūno ir Žuravlio* bylose⁸.

Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad byloje *Savickas ir kiti* Teismas 6 pareiškėjų skundą dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtino kuo trumpiausio bylos nagrinėjimo reikalavimo paskelbė nepriimtiniu, nes, atsižvelgęs į Vyriausybės pateiktą išplėtotą Lietuvos teismų praktiką (tiesiogiai taikant Konstituciją ir Konvenciją), pagaliau pripažino, kad galimybė reikalauti žalos atlyginimo už ilgą procesą pagal Civilinio kodekso 6.272 straipsnį įgijo pakankamą teisinį aiškumą ir todėl laikytina veiksminga teisinės gynybos priemone, net *expressis verbis* jos neįtvirtinus nacionaliniuose teisės aktuose. Atsižvelgiant į tai, tikėtina, kad ir ateityje Teismas bylas prieš Lietuvą dėl pernelyg ilgos bylų nagrinėjimo trukmės atmes dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo.

Konvencijos 6 straipsnio pažeidimai konstatuoti ir dėl kitų teisės į teisingą bylos išnagrinėjimą neužtikrinimo aspektų, pvz., dėl teisinio tikrumo principą pažeidžiančio atnaujintos bylos išnagrinėjimo *Varnienės* byloje, dėl nacionalinio teismo sprendimo nevykdymo *Nekvedavičiaus* byloje, o *Jokšo* byloje 6 straipsnio pažeidimas konstatuotas dėl to, kad pareiškėjo bylą nagrinėję administraciniai teismai neveikė pakankamai aktyviai, t. y. nepareikalavo pareiškėjo prašomų įrodymų jo byloje (apie atmetus pareiškėjo skundus plačiau žr. Ataskaitos 3 priedą: *Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais*

⁵ Apie atmetus pareiškėjo skundus plačiau žr. Ataskaitos 3 priedą: *Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, ir JT Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga*, 29 p.

⁶ Šioje byloje, atsižvelgiant į tai, kad dėl minėtų skundų pareiškėjas bylinėjosi Lietuvos teismuose ir galiausiai jam buvo priteista 2 500 litų neturtinei žalai atlyginti, Teismas ne tik turėjo aiškintis, ar pareiškėjo kalnimo sąlygos prilygo orumą žeminančiam elgesiui pagal Konvencijos 3 str., bet ir įvertinti, ar pareiškėjas gali būti laikomas Konvencijos pažeidimo „auka“, atkreipdamas dėmesį į tai, kad vidaus teismai nenustatė Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo, priteisdami žalos atlyginimą dėl nacionalinių teisės aktų reikalavimus pažeidžiančių kalnimo sąlygų.

⁷ Iš šiuo metu EŽTT priimtų 78 sprendimų bylose prieš Lietuvą, kuriose buvo konstatuotas bent vienas Konvencijos pažeidimas, 27 sprendimuose pažeidimas (-ai) buvo nustatytas (-i) dėl pernelyg ilgos civilinių, baudžiamųjų ar administracinių procesų trukmės.

⁸ Viena seniausių Teisme nagrinėjamų bylų prieš Lietuvą, Vyriausybei perduota dar 2005 metais.

buvo užbaigtas teisminis procesas byloje prieš Lietuvą, ir JT Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga, 30 p.).

5) dėl susirinkimų ir asociacijos laisvės ribojimo (Konvencijos 11 straipsnis):

Byloje *Kudrevičius ir kiti* konstatuotas Konvencijos 11 straipsnio (susirinkimų ir asociacijos laisvė) pažeidimas, nes, Teismo manymu, pareiškėjų, kelius blokavusių ūkininkų, patraukimas baudžiamajon atsakomybėn ir jų nuteisimas protestuojant dėl nustatytų žemų kainų žemės ūkio produkcijai, nebuvo proporcinga ir būtina priemonė.

Apie atmestus pareiškėjų skundus plačiau žr. Ataskaitos 3 priedą: *Teismo 2013 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas byloje prieš Lietuvą, ir JT Žmogaus teisių komiteto sprendimų apžvalga, 30 p.*

Atkreiptinas dėmesys, kad šis sprendimas dar nėra įsigaliojęs, nes Vyriausybės atstovė pateikė prašymą šią bylą perduoti svarstyti Didžiajai kolegijai. Prašyme remiamasi Teismo, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir kitų valstybių teismų praktika, pagal kurią baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą kelių blokavimą nebuvo laikoma neproporcinga susirinkimų laisvės ribojimo atžvilgiu. Pastebėtina, kad bylą sprendę Teismo teisėjai pripažino Konvencijos 11 straipsnio pažeidimą tik vieno balso persvara.

6) dėl teisės į gyvybę apsaugos ir tinkamo mirties ištyrimo (Konvencijos 2 straipsnis):

Byloje *Banel prieš Lietuvą*, kurioje pareiškėja skundėsi dėl valstybės neveikimo apsaugant jos jurisdikcijoje esančių asmenų gyvybes ir dėl neveiksmingo jos keturiolikmečio sūnaus žūties aplinkybių ištyrimo, konstatuoti Konvencijos 2 straipsnio materialiojo ir procesinio aspektų pažeidimai. Pareiškėjos sūnus žuvo nukritus apleisto ūkinio pastato balkono plokštei viename iš Vilniaus miesto gyvenamųjų rajonų. Prokuratūra, keliskart atnaujinusi ikiteisminį tyrimą, nenustatė asmenų, tiesiogiai atsakingų už apleisto pastato padarytą žalą, o teismai pareiškėjos skundus atmetė.

Teismas byloje prieš Lietuvą yra keletą kartų sprendęs teisės į gyvybę užtikrinimo klausimus. Konvencijos 2 straipsnio pažeidimai materialiniu ir procesiniu aspektu dėl nepagrįsto policijos pareigūnų jėgos panaudojimo ir įvykio tinkamo neištyrimo buvo nustatyti byloje *Juozaitytė ir Bikulčius prieš Lietuvą* (Nr. 70659/01 ir Nr. 74371/01, 2008 m. balandžio 24 d.), byloje *Česnulevičius prieš Lietuvą* (Nr. 13462/06, 2012 m. sausio 10 d.) – dėl saugių kalinimo sąlygų neužtikrinimo. Dar viena byla – *Trečiokienė prieš Lietuvą* – kurioje skundžiamasi dėl Konvencija 2 straipsnio (teisė į gyvybę) ir 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) tariamų pažeidimų tuo pagrindu, kad valstybės institucijos neatliko veiksmingo pareiškėjos sūnaus žūties aplinkybių tyrimo, be to, kad ikiteisminis tyrimas buvo pernelyg ilgas, Vyriausybei perduota 2013 m.

II. VEIKLA VYKDANT TEISMO PRIIMTUS SPRENDIMUS

1. Veikla vykdanč Teismo ankstesniais ir 2013 metais priimtus sprendimus

Pagal Konvencijos 46 straipsnio 1 dalį Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja vykdyti galutinį Teismo sprendimą kiekvienoje byloje, kurios šalys jos yra⁹. Vyriausybės atstovas pagal jo nuostatus yra įgaliotas, bendradarbiaujant su Teisingumo ministerija ir kitomis kompetentingomis institucijomis, koordinuoti Teismo sprendimų vykdymą ir prireikus imtis ar inicijuoti atitinkamus veiksmus šioje srityje. Atstovas ne tik koordinuoja Teismo sprendimų vykdymą nacionaliniu lygmeniu, jis taip pat nuolat teikia informaciją Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie Teismo sprendimų vykdymą, taip pat ir apie priimtas individualiąsias ir bendrąsias priemones.

2013 m. Teismo sprendimų vykdymas buvo koordinuojamas iš viso 39 bylose, dar 3 bylose Ministrų Komitetas yra nusprendęs, kad galima pabaigti priežiūrą ir rengti galutinę rezoliuciją dėl įvykdymo. Didelėje dalyje bylų, pvz., *Sidabro ir Džiauto, Rainio ir Gasparavičiaus, Žičkaus, Pociaus, Užukauskos, Balčiūno, Lalo* bylose jau yra priimtos visos individualios ir bendrosios priemonės, būtinos, kad sprendimai būtų pripažinti tinkamai įvykdytais – Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie tai pranešta, tad belieka sulaukti vykdymo priežiūrą atitinkamose bylose užbaigiančios Europos Tarybos Ministrų Komiteto rezoliucijos. Tikėtina, kad Teismui pripažinus Lietuvoje esant veiksmingą teisinės gynybos priemonę dėl pernelyg ilgos bylų nagrinėjimo trukmės (2013 m. spalio 5 d. nutarime *Savickas ir kiti*, žr. 12 p. pirmiau), Ministrų Komitetas užbaigs vykdymą visose bylose, kurioje pažeidimai buvo konstatuoti dėl pernelyg ilgos civilinių, baudžiamųjų ir (ar) administracinių bylų nagrinėjimo trukmės – iš viso vykdymo priežiūra šiuo metu atliekama 16 atitinkamų Teismo sprendimų bylose prieš Lietuvą.

2013 m. visose bylose, kuriose pareiškėjams buvo priteistas žalos atlyginimas ir Teismo sprendimas yra įsigaliojęs, Teismo priteistos sumos sprendimuose nustatytais terminais jau yra sumokėtos pareiškėjams. Toliau stebima, ar yra atnaujinami procesai Lietuvos teismuose, ar nėra reikalingos kitos individualiosios priemonės ir (ar) bendrosios priemonės. Be to, apie Teismo priimtus sprendimus per Nacionalinę teismų administraciją buvo informuoti visi teismai ir kitos su minėtomis bylomis susijusios valstybės institucijos, išsiųsti į lietuvių kalbą išversti Teismo minėtose bylose priimti sprendimai kartu su aiškinamaisiais raštais, kuriuose išdėstytos nustatytų pažeidimų priežastys.

Trijose bylose – *Pyrantienės, JGK Statybos ir Guselnikovo* bei *Nekvedavičiaus* – Teismas, konstatavęs Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimus, laikė, kad Konvencijos 41 straipsnio taikymo klausimas dėl žalos atlyginimo dar nėra parengtas sprendimui (žr. 17-18 p. toliau).

⁹ Pažymėtina, kad Teismo sprendimų vykdymo procesui Europos Taryboje skiriamas vis didesnis dėmesys, nes būtent spartus ir veiksmingas sprendimų vykdymas padeda užkirsti kelią naujiems Konvencijos pažeidimams, prisideda prie žmogaus teisių apsaugos valstybėse narėse stiprinimo ir ilgalaikio Konvencijos sistemos veiksmingumo. Teismo sprendimų vykdymo, kaip reikšmingos Konvencijos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu dalies, svarba pabrėžiama ir Interlakeno bei Izmyro deklaracijose. 2012 m. priimtoje Braitono deklaracijoje valstybės, Konvencijos dalyvės, raginamos plėtoti galimybes ir mechanizmus nacionaliniu lygmeniu, siekiant užtikrinti greitą Teismo sprendimų vykdymą, įskaitant Ministrų Komiteto rekomendacijos Nr. 2008(2) *Dėl veiksmingų vidaus institucijų gebėjimų neatidėliotinai vykdyti EŽTT sprendimus įgyvendinimo, įgyvendinimą, ir dalintis gerąja praktika šioje srityje.*

2. Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios besitęsiančios ir naujos problemos

Nors bylose prieš Lietuvą Teismas kol kas nėra priėmęs nė vieno sprendimo, kuriame būtų pripažintas struktūrinis-sisteminis Konvencijos pažeidimas, išskirtinos tam tikros sritys, kuriose pakartotinai pripažįstami Konvencijos pažeidimai, tad jose konstatuotinas tam tikrų struktūrinių-sisteminių problemų buvimas, nors ir ne tokio masto, kad Teismas spręstų esant reikalinga taikyti vadinamąjį *pilotinių sprendimų* mechanizmą. Daugelį šių problemų sprendžia Lietuvos teisės taikymo institucijos, pirmiausia, teismai. Taip pat jau ilgiau kaip 10 metų kaip individuali priemonė taikomas proceso atnaujinimas EŽTT sprendimo pagrindu. Teismo sprendimų vykdymo srityje daugiausia problemų kelia vadinamųjų bendrųjų priemonių priėmimas, ypač jei jis susijęs su būtinais teisinio reguliavimo pakeitimais ir (ar) struktūrinių-sisteminių reformų reikalaujančiais vykdomosios valdžios veiksmais.

1) Dėl įvairių su kalnimo sąlygomis susijusių teisinio reguliavimo ir struktūrinių-sisteminių problemų

Atsižvelgiant į 2013 m. priimtame sprendime – *Varnas prieš Lietuvą* – nustatytą Konvencijos 14 kartu su 8 straipsnių pažeidimą iš esmės dėl teisinio reguliavimo, pagal kurį pareiškėjas, atlikdamas laisvės atėmimo bausmę, turėjo teisę į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktine, o paraleliai vykstančio baudžiamojo proceso metu paskyrus suėmimą – ne, kaip mums žinoma, Teisingumo ministro sudaryta darbo grupė bausmių ir suėmimo vykdymo teisiniui reguliavimui tobulinti baigia rengti teisinio reguliavimo pakeitimus, kuriais *inter alia* siekiama pašalinti EŽTT identifikuotą diskriminacinį teisinio reguliavimo pobūdį suimtųjų ir nuteistųjų asmenų ilgalaikių pasimatymų srityje.

Atsižvelgiant į Teismo anksčiau nagrinėtose (ir tebenagrinėjamose) su kalnimo sąlygomis susijusiose bylose keliamas problemas, akivaizdu, kad šioje srityje vis dėlto yra daugiau ne teisinio reguliavimo, o tam tikrų struktūrinių-sisteminių problemų. Pirmiausia pagal šiuo metu priimtus EŽTT sprendimus bylose prieš Lietuvą išskirtini su kalnimo sąlygomis susiję materialines/institucines problemas keliantys sprendimai¹⁰ bei saugių kalnimo sąlygų laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims užtikrinimo bei atitinkamų įvykių veiksmingo ištyrimo problemos¹¹.

Atkreipiame dėmesį, kad į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 – 2016 metų programos įgyvendinimo prioritetines priemones yra įtrauktos priemonės, pagal kurias numatoma „Siekiant optimaliai subalansuoti asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, teisių, laisvių ir pareigų sistemą, išanalizuoti nacionalinius ir tarptautinius teisės aktus, teismų praktiką ir kompetentingų institucijų rekomendacijas, taip pat užsienio valstybių gerąją praktiką ir prireikus parengti atitinkamų teisės aktų projektus“ ir „Modernizuoti laisvės atėmimo įstaigas“. Tikėtina, kad įgyvendinant numatytas priemones bus tinkamai atsižvelgta ir į atitinkamą EŽTT praktiką.

¹⁰ Konvencijos 3 straipsnio pažeidimai dėl pareigūnų elgesio ar blogų kalnimo sąlygų įkalnimo įstaigose jau yra konstatuoti dar 4 bylose prieš Lietuvą (*Valašinas prieš Lietuvą, Karalevičius prieš Lietuvą, Savenkovas prieš Lietuvą ir Kasperovičius prieš Lietuvą*). Šiuo metu Vyriausybei iš viso yra perduota dar 23 bylos dėl įvairių kalnimo sąlygų aspektų, žr. 20-21 p. toliau.

¹¹ Konvencijos 2 straipsnio pažeidimas nustatytas *Česnulevičiaus* byloje, šiuo metu nagrinėjama dar viena byla – *Kardišauskas prieš Lietuvą*.

2) Dėl sprendimo byloje *L. prieš Lietuvą* vykdymo

Byloje *L. prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 27527/03), 2007 m. rugsėjo 11 d. sprendimas, iki šiol neįvykdytos bendrosios priemonės, užtikrinančios transseksualiems asmenims galimybę pakeisti lytį, o taip pat užtikrinančios teisinį naujos lyties pripažinimą.

Vyriausybės atstovė ne kartą kreipėsi į įvairias institucijas, ragindama imtis priemonių, kad būtų įvykdytas Teismo sprendimas byloje *L. prieš Lietuvą*, taip pat buvo surinkta informacija apie kitų Europos Tarybos narių praktiką dėl lyties pakeitimo teisinio reglamentavimo, į šią problemą nuolat atkreipiamas dėmesys ir Vyriausybės atstovės metinėse ataskaitose.

Jau daugiau kaip dešimtmetį egzistuojančią teisės spragą šiuo metu iš dalies užpildo Lietuvos teismai, tenkindami asmenų skundus ir įpareigodami pakeisti įrašus asmens dokumentuose po užsienyje atlikto lyties pakeitimo, taip pat priteisdami žalos atlyginimą¹². Vis dėlto būtina kuo greičiau imtis priemonių veiksmingam Teismo sprendimo *L. byloje* įvykdymui, nes egzistuojanti teisės spraga suteikia galimybę kreiptis į Lietuvos teismus dėl žalos atlyginimo, o taip pat išlieka tikimybė, kad bus pripažinti pakartotini Konvencijos pažeidimai.

2014 m. sausio pabaigoje Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Teisės komitete surengtas posėdis, skirtas aptarti EŽTT bylų dėl LGBT asmenų teisių sprendimų įgyvendinimui šalyse narėse. Posėdyje nutarta, kad didžiausią susirūpinimą kelia dviejų sprendimų neįgyvendinimas šalyse narėse: *Aleksejevo prieš Rusiją* ir *L. prieš Lietuvą*.

Š. m. vasario mėn. Europos Tarybos Europos Žmogaus Teisių Teismo Sprendimų Vykdyimo Departamentas pranešė Vyriausybės atstovei, koordinuojančiai Teismo sprendimų vykdymą, kad, atsižvelgiant į užsitęsusių sprendimo byloje *L. prieš Lietuvą* vykdymą, taip pat į nevyriausybinių organizacijų pateiktas pastabas, yra svarstoma DH (*žmogaus teisių*) posėdžio metu nuspręsti šiai bylai taikyti sustiprintos priežiūros tvarką (angl. *enhanced procedure*). Kaip vienas iš probleminių aspektų buvo pastebėtas nepakankamas transseksualų gydymas ir tai, kad šiuo požiūriu nėra teisinio tikrumo. Šiuo atžvilgiu Vyriausybei pasiūlyta iki 2014 m. kovo 21 d. pateikti patikslintą veiksmų planą, į kurį atsižvelgdamas Ministrų Komitetas 2014 m. birželio mėn. įvyksiančiame DH posėdyje nuspręs, ar šiai bylai taikyti sustiprintos priežiūros tvarką.

Primintina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra parengusi ir pateikusi Lietuvos Respublikos Seimui atitinkamas Civilinio kodekso pataisas (projekto registracijos Seime Nr. XIP-2018(2), kuriomis, be kita ko, siekiama panaikinti teisės spragą, lėmusią Konvencijos pažeidimo konstatavimą byloje *L. prieš Lietuvą*. Vyriausybei pasiūlius minėtą projektą įtraukti į 2014 m. Seimo pavasario sesijos darbų programą, jis galėtų būti priimtas jau šio pavasario Seimo sesijoje. Siūlomomis teisiniu reguliavimu *inter alia* yra siekiama panaikinti nuostatą, pagal kurią lyties pakeitimo tvarką gali nustatyti tik įstatymas. Pabrėžtina, kad ir vis dar egzistuojant teisės spragai, ir ją panaikinus Lietuva, kaip ir kitos valstybės, Konvencijos dalyvės, turi pozityvią pareigą pagal Konvenciją užtikrinti asmenims, kenčiantiems lyties tapatumo sutrikimą, tinkamas ir reikiamas medicinos paslaugas. Todėl Vyriausybės atstovė yra informavusi Sveikatos apsaugos ministeriją, kad turėtų būti imtasi tinkamų priemonių užtikrinti savalaikį ir koordinuotą transseksualų gydymą.

¹² Šiuo požiūriu ypač reikšminga Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis byloje A⁸⁵⁸-1452/2010 dėl žalos, padarytos įstatymų leidėjo neveikimu, atlyginimo, įstatymų leidėjui delsiant priimti Civilinio kodekso 2.27 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos priimti lyties pakeitimo sąlygas ir tvarką nustatantį įstatymą, kurioje konstatuotas Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintos teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimas ir iš valstybės priteistas žalos atlyginimas dėl lyties pakeitimo ir gydymo nustatančio tinkamo teisinio reguliavimo nebuvimo. Paminėtina, kad panašia kryptimi vystoma ir LAT praktika, pvz., žr. 2012 m. gegužės 30 d. nutartį Nr. 3K-3-257/2012.

3) Dėl įvairių su psichikos sutrikimų turinčių asmenų teisių neužtikrinimu susijusių teisinio reguliavimo problemų

Atkreiptinas dėmesys, kad EŽTT 2012 m. vasario 14 d. sprendime *D. D. prieš Lietuvą* Teismas konstatavo, kad pareiškėja neturėjo galimybės savarankiškai kreiptis į teismą dėl jos prievartinio apgyvendinimo socialinės globos namuose, todėl buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 4 dalis, be to, bylos nagrinėjimas dėl neveiksnios pareiškėjos globėjo pakeitimo buvo neteisingas, nes jai nepaskyrus advokato nebuvo užtikrintas rungtyniškas procesas, todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis. Siekiant įvykdyti šį sprendimą, būtina pašalinti psichikos sutrikimų turinčių asmenų teisių pažeidimų priežastis, įskaitant būtinus teisinio reguliavimo pakeitimus.

Kaip mums yra žinoma, Teisingumo ministerija artimiausiu metu pateiks Vyriausybei patikslintų įstatymų projektų paketą (Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projektą, Civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo projektą, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 12, 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą, Žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą, Vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą ir su įstatymų projektais susijusius lydimočius dokumentus), kuris tik iš dalies spręstų su psichikos sutrikimų turinčių asmenų Konvencijos garantuojamų teisių neužtikrinimu susijusias problemas, kurios ne kartą buvo keliamos Vyriausybės atstovės ataskaitose perduotų bylų prieš Lietuvą kontekste. Minėtais įstatymų projektais būtų patobulintas neveiksnumo institutas, tačiau liktų neišspręstos su asmenų priverstiniu hospitalizavimu susijusios ir kai kurios kitos teisinio reguliavimo problemos.

4) Dėl sprendimo byloje *Paksas prieš Lietuvą* vykdymo

Iki šiol neįvykdytas Didžiosios kolegijos 2011 m. sausio 6 d. sprendimas byloje *Paksas prieš Lietuvą* (Nr. 34932/04), kuriuo Lietuva pripažinta pažeidusi 1 Protokolo 3 straipsnį, kuriame nustatytas Konvencijos garantuojamos teisės į laisvus rinkimus pažeidimas, dėl pareiškėjo „pasyviosios“ rinkimų teisės apribojimo – būti renkamam Seimo nariu – nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio. Vyriausybės atstovė yra pateikusi Europos Tarybos Ministrų Komitetui informaciją dėl veiksmų plano vykdant Teismo sprendimą *Pakso* byloje.

Pastebėtina, kad ilgiau užtrukus šio sprendimo įgyvendinimui kyla ne tik realus pakartotinių Konvencijos pažeidimų pavojus, bet ir tikimybė, kad EŽTT sprendimų Vykdyto departamentas pasiūlys šiai bylai taikyti sustiprintos sprendimo įgyvendinimo priežiūros tvarką. Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjas 2014 m. vasario mėn. yra kreipęsis į EŽTT sprendimų Vykdyto departamentą dėl sprendimo *Paksas prieš Lietuvą* nevykdymo, atitinkamai EŽTT sprendimų Vykdyto departamentas yra paprašęs Vyriausybės atstovės informuoti apie poslinkius vykdant minėtą sprendimą.

3. Dėl EŽTT sprendimų, kuriuose atidėtas 41 straipsnio taikymo klausimas, vykdymo

Trijose bylose – *Pyrantienės, JGK Statybos ir Guselnikovo bei Nekvedavičiaus* – Teismas, konstatavęs *inter alia* Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimus, laikė, kad Konvencijos 41 straipsnio taikymo klausimas dėl žalos atlyginimo dar nėra parengtas sprendimui. Teismas šį klausimą atidėjo ir pasiūlė Vyriausybei ir pareiškėjams per 6 mėnesių laikotarpį nuo sprendimo įsigaliojimo pranešti, ar buvo pasiektas koks nors susitarimas šiuo

klausimu. Pabrėžtina, kad Konvencijos 41 straipsnio klausimo atidėjimas bylose prieš Lietuvą taikomas pirmą kartą.

Pastebėtina, kad nepaisant to, jog visuose minėtuose sprendimuose konstatuoti Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimai (o bylose *JGK Statybos ir Guseļnikovo* bei *Nekvedavičiaus* dar ir 6 straipsnio 1 dalies pažeidimai – pirmojoje dėl užtrukusio pareiškėjų bylinėjimosi Lietuvos teismuose, antrojoje – dėl užsitęsusio teismo sprendimo nevykdymo), visos trys bylos iš esmės skiriasi savo faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis, todėl, tikėtina, skirsis ir klausimų dėl teisingo atlyginimo galimo sprendimo būdai jose. *JGK Statyba ir Guseļnikovas* byloje Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimai konstatuoti, nes dviejų civilinių bylų procesai buvo pernelyg ilgi, o jų metu pareiškėjai bendrovei du nuosavybės teise priklausantys namai buvo areštuoti, ir jais ji negalėjo disponuoti daugiau kaip 10 metų. *Pyrantienės* byloje konstatuotas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimas dėl to, kad pareiškėjai nebuvo tinkamai kompensuota už atimtą žemės sklypą Kauno rajone, kurį ji iš valstybės įsigijo už investiciniu čekius dar 1996 metais, vėliau, paaiškėjęs, kad valstybė negalėjo pareiškėjai parduoti žemės sklypo, nes dar 1991 m. į jį pretendavo piliečiai, turintys teisę atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, teismams po 10 metų nusprendus panaikinti 1996 m. sudarytą žemės pirkimo-pardavimo sandorį, pareiškėjai gražinti 1 466 litai, teismams nusprendus, kad ši suma atitinka 1996 metais už sklypą sumokėtų investicinių čekių vertę. *Nekvedavičiaus* byloje konstatuotas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas dėl neįvykdyto Kauno apygardos teismo sprendimo, kuriuo Kauno apskrities viršininko administracija buvo įpareigota priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo į pareiškėjo tėvo iki nacionalizacijos Kaune turėtą žemės sklypą, taip pat dėl ilgo nuosavybės teisių į žemės sklypą neatkūrimo nei natūra, nei kitaip teisingai už jį kompensuojant konstatuotas ir Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (teisė į nuosavybės apsaugą) pažeidimas.

Atsižvelgiant į klausimų dėl teisingo atlyginimo pareiškėjų bylose sudėtingumą, siūlytina pavesti Teisingumo ministru, bendradarbiaujant su EŽTT sprendimų vykdymą koordinuojančiu Vyriausybės atstovu, sudaryti darbo grupę (grupes), kuri (kurios) išanalizuotų atitinkamų susitarimų su pareiškėjais dėl teisingo atlyginimo sudarymo galimybes. Su pareiškėjais dėl teisingo atlyginimo pavykus susitarti, Vyriausybės atstovas galėtų parengti atitinkamų taikių susitarimų sąlygas, kurias pateiktų preliminariam Vyriausybės pritarimui.

III. VEIKLA SIEKIANT UŽTIKRINTI VALSTYBĖS INTERESŲ GYNIMĄ IR JOS ATSTOVAVIMĄ EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME BEI JUNGTTINIŲ TAUTŲ ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETE

Minėta, kad pagrindinis atstovo uždavinys yra atstovavimas Lietuvos Respublikos interesams Europos Žmogaus Teisių Teisme (ir Teismo sprendimų vykdymo koordinavimas), kadangi išlieka tendencija, jog daugiausia peticijų dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų pateikiama Teismui, o ne Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetui. Pavyzdžiui, ataskaitiniais metais, kaip ir praėjusiais metais, Vyriausybei perduota tik viena nauja JT Žmogaus teisių komiteto byla - *D. K. prieš Lietuvą*. Pastebėtina, kad Vyriausybės atstovės darbas yra tęstinio pobūdžio: kartu su teikiamomis pastabomis naujai perduotose bylose imamasi priemonių skubiai vykdyti naujai įsiteisėjusius Teismo sprendimus, toliau užtikrinamas darbo tęstinumas su ankstesniaisiais metais perduotomis bylomis bei seniau priimtų Teismo sprendimų vykdymu (siunčiami atsikirtimai, papildoma informacija); taip pat reaguojama į Teismo informaciją apie

galimybę pateikti nuomonę dėl galimo dalyvavimo trečiaja šalimi bylose prieš kitas valstybes¹³, ypač kai pareiškėjas yra Lietuvos pilietis. 2013 m. Teismas informavo apie 5 tokias bylas: *Vecbaštika ir kiti prieš Latviją* (Nr. 52499/11), *Kalneniene prieš Belgiją* (Nr. 40233/07), *Uglev prieš Ukrainą* (Nr. 74608/10), *Martuzevičius prieš Jungtinę karalystę* (Nr. 13566/13), *Bagdonavičius ir kiti prieš Rusiją* (Nr. 19841/06).

1. 2013 m. Teismo perduotos bylos:

1. *Kosaitė-Čypienė ir kt. prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 69489/12),
2. *Semėnas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42233/11),
3. *Tadeuš Petrulevič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 61084/11),
4. *Bogdan Petrulevič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 29292/12),
5. *Mironov prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 40828/12),
6. *Ivanenkov prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 69598/12),
7. *Trečiokienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 54192/09),
8. *Kardišauskas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 62304/12),
9. *Matiošaitis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 22662/13),
10. *Maksimavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 51059/13),
11. *Katkus prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 58823/13),
12. *Beleckas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 59692/13),
13. *Lenkaitis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 59700/13),
14. *Kazlauskas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 60115/13),
15. *Gervin prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 69425/13),
16. *Svotas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 72824/13).

Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komiteto perduota byla:

1. *D. K. prieš Lietuvą* (Nr. 2301/2013).

Už dvigubą žmogžudystę iki gyvos galvos 2004 m. lapkričio 17 d. kalėti nuteistas (kasacine tvarka byla išnagrinėta 2006 m. gruodžio 29 d.) D. K. skundžiasi, kad jo atžvilgiu buvo pažeista Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 9 straipsnio 1 dalis (teisė į laisvę ir asmens neliečiamybę), 14 straipsnio 2 dalis (teisė į nekaltumo prezumpciją), 14 straipsnio 3 dalies b punktas (teisė pasirengti gynybai) ir 14 straipsnio 3 dalies g punktas (teisė nebūti verčiamam duoti parodymų prieš save). Jis teigia, kad tiriant nužudymo bylą ikiteisminio tyrimo metu 2003 m. buvo padaryti pažeidimai, į kuriuos bylą nagrinėję teismai neatsižvelgė, todėl Lietuva pažeidė pagal Paktą garantuojamas procesines teises. Pastebėtina, kad D. K. 2007 m. birželio 20 d. buvo pateikęs peticiją Europos Žmogaus Teisių Teismui, kuris 2008 m. spalio 21 d. ją pripažino nepriimtina.

Išsamiau apie pirmiau minėtas bylas žr. Ataskaitos 4 Priedą – *2013 m. Vyriausybei perduotų bylų ir bylų, kuriose 2013 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė*, 43 p.

¹³ Iki šiol Lietuva yra pasinaudojusi trečiosios šalies dalyvavimo teise Teismo procese 5 bylose: *Ramzy prieš Nyderlandus*, *A. prieš Nyderlandus*, *ABC prieš Airiją*, *Kononov prieš Latviją* ir *Lautsi prieš Italiją*. Paprastai sprendimas dalyvauti byloje trečiosios šalies teisėmis priimamas tais atvejais, kai byloje keliami sudėtingi Konvencijos taikymo ir aiškinimo klausimai, reikšmingi tolesnei Teismo praktikos plėtrai.

2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2013 m. Teismo ir JT Žmogaus teisių komiteto perduotas bylas:

Pastarųjų metų tendenciją, kad didėja Vyriausybei perduodamų peticijų prieš Lietuvą apimtis, jų turinys tampa vis sudėtingesnis teisiniu požiūriu, aiškiai atspindi ir 2013 m. Vyriausybei perduotos bylos, atskleidžiančios ir kai kurias opias Lietuvos teisinės sistemos problemas. Pastaraisiais metais stebima nauja tendencija, kad Teismas panašias problemas keliančias bylas Vyriausybei perduoda sujungtas, kas neretai leidžia konstatuoti esant Lietuvos teisinės sistemos tam tikras ydas¹⁴, pvz., teisės į nuosavybės apsaugą restitucijos ir privatizavimo procesų kontekste, saugių ir orumo nežeminančių kalinimo sąlygų požiūriu, nuteistųjų iki gyvos galvos bausmės švelninimo galimybių požiūriu. Didžiausią nerimą kelią vis augantis bylų skaičius dėl saugių ir orumo nežeminančių kalinimo sąlygų. Perduota ir bylų, atskleidžiančių naujas Lietuvos teisinės sistemos problemas.

1) dėl besitęsiančios saugių ir orumo nežeminančių kalinimo sąlygų problemos (kankinimo uždraudimas – Konvencijos 3 straipsnis) – Vyriausybei buvo perduotos 6 bylos prieš Lietuvą: 5 sujungtos bylos – *Semėnas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42233/11), *Tadeuš Petrulevič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 61084/11), *Bogdan Petrulevič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 29292/12), *Mironov prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 40828/12), *Ivanenkov prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 69598/12) bei byla *Kardišauskas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 62304/12);

Semėno, Tadeuš Petrulevič, Bogdan Petrulevič, Mironov ir Ivanenkov bylose pareiškėjai skundžiasi dėl sąlygų šiose laisvės atėmimo įstaigose: Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje, Lukiškių tardymo izoliatoriuje, Pravieniškių pataisos namuose, Alytaus pataisos namuose ir Laisvės atėmimo vietų ligoninėje. Visiems pareiškėjams, išskyrus R. Ivanenkov, buvo priteistas dėl netinkamų sąlygų patirtos žalos atlyginimas Lietuvos administraciniuose teismuose. Teismas šiose bylose pirmiausia spęs, ar, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjų teisių pažeidimus pripažino Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, jie vis dar gali būti laikomi Konvencijos 3 straipsnio pažeidimų aukomis. Taip pat Teismas Vyriausybės klausia, ar dėl laikymo sąlygų minėtose įstaigose pareiškėjai patyrė Konvencijos 3 straipsnio reikalavimų neatitinkantį žeminantį elgesį. Konkrečiose bylose Vyriausybės prašoma pateikti informaciją apie pareiškėjui tekusį gyvenamąjį plotą atskirais kalinimo laikotarpiais bei kokių veiksmų buvo imtasi siekiant pagerinti sąlygas Lukiškių tardymo izoliatoriuje po Teismo sprendimo Savenkovo byloje (Nr. 871/02, 2008 m. lapkričio 18 d.).

Teismas jau yra nustatęs Konvencijos 3 straipsnio pažeidimus dėl netinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių ir Lukiškių tardymo izoliatoriuose bei Anykščių policijos komisariate bylose *Karalevičius prieš Lietuvą* (Nr. 53254/99, 2005 m. balandžio 7 d.), *Savenkovas prieš Lietuvą* (Nr. 871/02, 2008 m. lapkričio 18 d.), *Kasperovičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 54872/08, 2012 m. lapkričio 20 d.).

¹⁴ Dėl nuosavybės apsaugos nuosavybės teisių į miškus atkūrimo procese (Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis) – 2011 m. Vyriausybei buvo perduota net 12 bylų prieš Lietuvą, dar 10 bylų prieš Lietuvą dėl besitęsiančios nuosavybės teisių apsaugos neužtikrinimo problemos nuosavybės teisių į turėtas žemes atkūrimo ir privatizavimo procesų kontekste – Vyriausybei buvo perduota 2012 m., taip pat 2012 m. perduotos 6 sujungtos bylos dėl administracinių procesų trukmės, kur pareiškėjai skundėsi, kad jų administracinių bylų dėl neteisėtai sumažinto ir neišmokėto teisėjų atlyginimo nagrinėjimo trukmė buvo per ilga, 2013 m. dėl laisvės atėmimo bausmės iki gyvos galvos, nesant jos sušvelninimo galimybių, prieštaravimo kankinimo uždraudimui (Konvencijos 3 straipsnis) – Vyriausybei perduotos sujungtos 8 nuteistųjų iki gyvos galvos bylos, taip pat 2013 m. dėl besitęsiančios saugių ir orumo nežeminančių kalinimo sąlygų neužtikrinimo problemos (Konvencijos 3 straipsnis) – Vyriausybei buvo perduotos 5 sujungtos bylos prieš Lietuvą, 2014 m. – dėl tos pačios problemos perduota jau 14 sujungtų bylų.

Kardišausko byloje pareiškėjas skundžiasi, kad valstybė neapsaugojo jo nuo smurto, patirto jam atliekant laisvės atėmimo bausmę, ir neatliko veiksmingo jo užpuolimo ir sužalojimo aplinkybių tyrimo. Teismas šioje byloje vertins, ar valstybė įvykdė savo pozityviąją pareigą pagal Konvencijos 3 straipsnį užtikrinti tvarką ir saugumą kalnimo įstaigoje, ir apsaugoti pareiškėją nuo netinkamo elgesio bei tai, ar valstybės institucijų atliekamas ikiteisminis tyrimas atitiko Konvencijos 3 straipsnio procesinius reikalavimus. Teismas iš karto spręs ir dėl peticijos priimtumo, ir dėl esmės.

Teismas jau yra nagrinėjęs bylas prieš Lietuvą ir nustatęs Konvencijos pažeidimus taip pat ir dėl saugių kalnimo sąlygų neužtikrinimo problemos. Byloje *Česnulevičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 13462/06; pareiškėjo sūnus nuo įkalnimo įstaigoje patirtų sužalojimų mirė) Teismas 2012 m. sausio 10 d. sprendimu pripažino Konvencijos 2 straipsnio (teisė į gyvybę) pažeidimą. Byloje *Tautkus prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 29474/09) Teismas 2012 m. lapkričio 27 d. sprendimu dėl pareiškėjo patirtų sužalojimų jam atliekant laisvės atėmimo bausmę Konvencijos 3 straipsnio (kankinimo uždraudimas) pažeidimo nenustatė.

Be ankstesniais metais perduotų Teismo nagrinėjimo laukiančių 9 bylų, kuriose Vyriausybė dėl įvairių su kalnimo sąlygomis susijusių problemų jau yra pateikusi savo pastabas, 2014 m. Teismas perdavė dar 14 sujungtų peticijų *Žanas Aleksandravičius ir 13 kitų pareiškėjų prieš Lietuvą* (Nr. 32344/13) dėl orumą žeminančių kalnimo sąlygų Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime, Šiaulių tardymo izoliatoriuje, Pravieniškių ir Vilniaus pataisos namuose. Šiose bylose Vyriausybės prašoma pateikti informaciją apie tai, kokių veiksmų buvo imtasi siekiant pagerinti sąlygas Lukiškių tardymo izoliatoriuje, Šiaulių tardymo izoliatoriuje ir pataisos namuose po Teismo sprendimų minėtose *Savenkovo* ir *Karalevičiaus* bylose, taip pat apie bet kokias laikino pobūdžio priemones, kurių buvo imtasi ar numatoma imtis.

Atsižvelgiant į pasikartojančią tinkamų kalnimo sąlygų Konvencijos požiūriu neužtikrinimo problemą, iškeltą ir Europos komiteto prieš kankinimus ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminančių elgesį ir baudimą (CPT) ataskaitose¹⁵, į kurias Teismas atsižvelgia nagrinėdamas bylas, pažymėtina, kad valstybė turėtų dėti visas įmanomas pastangas, siekdama užtikrinti Konvencijos reikalavimus atitinkančias kalnimo sąlygas.

Pastebėtina, kad Lietuvos teismų praktika nagrinėjant skundus dėl netinkamų kalnimo sąlygų taip pat kelia t. t. problemų, pirmiausia priteisiamo žalos atlyginimo dydžio požiūriu. Iš administracinių teismų praktikos (taip pat ir pareiškėjų EŽTT bylose) matyti, kad panašiose bylose gali būti priteisiamos labai skirtingo dydžio žalos atlyginimo sumos¹⁶, neretai jos yra akivaizdžiai per mažos arba apsiribojama nacionalinių teisės aktų pažeidimo konstatavimu, kaip pakankama satisfakcija. Atsižvelgiant į tai, kad panašių tinkamų kalnimo sąlygų problemas keliančių bylų EŽTT tik daugėja, o pačios kalnimo sąlygos ir jas vertinanti Lietuvos teismų praktika nesikeičia, didėja tikimybė atitinkamose bylose sulaukti struktūrinio-sisteminio Konvencijos pažeidimo konstatavimo.

¹⁵ Žr. *inter alia* 2008 ir 2010 m. CPT vizitų Lietuvoje ataskaitas, skelbiamas CPT tinklapyje: <http://www.cpt.coe.int>

¹⁶ Antai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas patenkinęs T. Petrulevič skundą priteisė jam 1 000 litų neturtinei žalai atlyginti dėl žeminančių kalnimo sąlygų Lukiškių tardymo izoliatoriuje. Tuo tarpu analogišku laikotarpiu Lukiškių tardymo izoliatoriuje kalintam pareiškėjo broliui B. Petrulevič, kreipusis į Lietuvos teismus, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priteisė 8 000 litų. Atsižvelgdama į tai, Vyriausybė T. Petrulevič byloje siekė taikaus susitarimo, o nepavykus su pareiškėju susitarti taikiai, pateikė Teismui vienašalę deklaraciją, kurios sąlygoms buvo pritarta Vyriausybės 2013 m. liepos 17 d. nutarimu. Teismo sprendimo byloje dar laukiama.

2) dėl laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės, nesant jos sušvelninimo galimybės (kankinimo uždraudimas – Konvencijos 3 straipsnis) – Vyriausybei perduotos sujungtos 8 nuteistųjų iki gyvos galvos – *K. Matiošaičio, J. Maksimavičiaus, S. Katkaus, V. Belecko, R. Lenkaičio, A. Kazlauskio, P. Gervin* ir *E. Svoto* peticijos prieš Lietuvą (Nr. 22662/13);

Pareiškėjai skundžiasi, kad Lietuvos įstatymai nenumato nuteistųjų iki gyvos galvos lygtinio paleidimo ir kitų galimybių sušvelninti paskirtą bausmę, amnestijos taikymas ir Prezidento malonė vertinamos kaip diskrecinės priemonės, kurias taikant nuteistasis nedalyvauja ir priimto sprendimo negali skusti teismui. Vien galimybės atleisti nuteistąjį nuo tolesnio bausmės atlikimo šiam susirgus sunkia nepagydoma liga, pareiškėjų manymu, nepakanka, kad būtų pripažinta galimybė *de facto* sumažinti laisvės atėmimo bausmę iki gyvos galvos.

Šioje byloje Teismas, atsižvelgdamas į Prezidento teisę suteikti malonę ir kitas bylai reikšmingas aplinkybes, vertins, ar laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė laikytina *de jure* ir *de facto* nešvelninama bausme. Pagal Teismo praktiką laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė gali būti laikoma nesuderinama su Konvencijos 3 straipsniu tuo atveju, jei valstybėje nėra numatyta jokie mechanizmai laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės peržiūrėjimui, taip atimant iš šia bausme nuteistųjų asmenų bet kokią viltį, kad jiems paskirta bausmė kada nors gali būti sušvelninta. Atkreiptinas dėmesys, kad neseniai Teismas byloje *Vinter ir kiti prieš Jungtinę Karalystę* ([DK], Nr. 66069/09, 130/10 ir 3896/10, 2013 m. liepos 9 d.) nustatė, kad Jungtinėje Karalystėje egzistuojanti lygtinio paleidimo galimybė tik nuteistajam iki gyvos galvos susirgus nepagydoma ar psichikos liga neatitinka paleidimo perspektyvų *Kafkaris v. Kipras* bylos požiūriu ir konstatavo Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą. Teismas minėtame sprendime yra pastebėjęs, kad daugelio valstybių, Europos Tarybos narių, įstatymuose yra numatyta nuteistųjų iki gyvos galvos lygtinio paleidimo galimybė.

3) dėl veiksmingo asmens žūties aplinkybių tyrimo (teisė į gyvybę – Konvencijos 2 straipsnis) – Vyriausybei perduota *Veros Trečiokienės* peticija prieš Lietuvą (Nr. 54192/09);

Byla susijusi su 2002 metų lapkritį nutikusiu eismo įvykiu, kurio metu policijos pareigūnams besivejant vogtą automobilį, buvo partrenktas ir žuvo pareiškėjos sūnus. Tą pačią dieną pradėtas ikiteisminis tyrimas, trukęs daugiau nei 6 metus, galiausiai, suėjus apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminui, nutrauktas. Šioje byloje, atsižvelgdamas į perduotoje peticijoje išdėstytas aplinkybes, Teismas vertins, ar pareiškėjos sūnaus žūties aplinkybių tyrimas atitiko Konvencijos 2 straipsnio procesinius reikalavimus.

Tai jau ne pirma Teismo nagrinėjama byla prieš Lietuvą, kurioje vertinama valdžios institucijų pozityviųjų pareigų įvykdymas užtikrinant gyvybės apsaugą ir jos netekimo aplinkybių veiksmingą ištyrimą. Primintina, kad dėl įvykių, susijusių su policijos pareigūnų veiksmais, keliančių tiek neproporcingo jėgos panaudojimo, tiek jų aplinkybių ištyrimo problemas, Teismas *Juozaitienės ir Bikulčiaus* byloje 2005 m. gegužės 19 d. sprendimu jau yra konstatavęs Konvencijos 2 straipsnio dvigubą pažeidimą, kitoje – *Leparskienės* byloje 2009 m. liepos 7 d. sprendimu pažeidimas nenustatytas dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo. Konvencijos 2 straipsnio (teisė į gyvybę) materialinio ir procesinio aspektų pažeidimas gali būti konstatuojamas ir dėl valdžios institucijų neveikimo – taip nutiko *Banel* byloje, kurioje 2013 m. birželio 18 d. sprendimu 2 straipsnio pažeidimas buvo konstatuotas valdžios institucijoms neapsaugojus pareiškėjos sūnaus gyvybės, nukritus apleisto ūkinio pastato balkono plokštei viename iš Vilniaus miesto gyvenamųjų rajonų, bei neužtikrinus veiksmingo jo žūties aplinkybių ištyrimo.

4) dėl teisės gimdyti namuose teisinio reguliavimo (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą – Konvencijos 8 straipsnis) – Vyriausybei perduotos 4 pareiškėjų peticijos prieš Lietuvą: *Ingos Rinkevičienės, Ernestos Zakarevičienės, Onos Valainienės ir Elenos Kosaitės-Čypienės (Nr. 69489/12)*

Byloje pareiškėjos skundžiasi, kad Lietuvos teisės aktais namuose gimdyti norinčioms moterims užkertamas kelias gauti reikiamą sveikatos priežiūros specialistų pagalbą.

Šiose bylose Teismas ypatingai akcentuoja valstybės pozityvias pareigas, t.y. ar valstybė padarė viską, kad pareiškėjai galėtų įgyvendinti Konvencijos garantuojamas savo teises, be to, Teismas visada vertina, ar teisės į privataus gyvenimą ribojimas buvo būtinas siekiant užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp visuomenės interesų ir pareiškėjų teisių ir ar jis buvo proporcingas.

Teismas, formuluodamas klausimus Vyriausybei, nurodė savo 2010 m. gruodžio 14 d. sprendimą byloje *Ternovszky prieš Vengriją* (juo savo skunde remiasi ir pareiškėjos). Šiame sprendime, įvertinęs teisės gimdyti namuose teisinį reglamentavimą Vengrijoje, Teismas konstatavo, kad dėl teisinio tikrumo stokos ne tik buvo apribota galimybė pareiškėjai pasirinkti gimdymą namuose, bet toks reglamentavimas turėjo ir atgrasomąjį poveikį pareiškėjai padėti norėjusiems sveikatos priežiūros specialistams. Taigi minėtame sprendime Teismas dar neanalizavo, ar valstybė turi pareigą sukurti tokį teisinį reglamentavimą, kuris leistų sveikatos priežiūros specialistams teikti paslaugas gimdančioms namuose moterims; teisės į privataus gyvenimo apsaugą pažeidimas buvo konstatuotas dėl šios teisės ribojimo teisėtumo reikalavimo, kylančio iš Konvencijos 8 straipsnio, nepaisymo¹⁷.

Plačiau žr. Ataskaitos 4 priedą – *Vyriausybei 2013 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2013 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė, 43 p.*).

Buvo tęsiamas darbas su ankstesniais metais perduotomis bylomis, iš kurių kaip išskirtinės paminėtinos:

1) *Abu Zubaydah prieš Lietuvą*, (peticijos Nr. 46454/11) – atsakydama į Teismo klausimus pagal Konvencijos 3, 5, 8 ir 13 straipsnius dėl CŽV pareigūnų tariamai vykdyto asmens slapto perdavimo ir kalinimo Lietuvoje¹⁸, Vyriausybė pateikė pastabas dėl bylos priimtimumo ir esmės, taip pat pateikė pastabas dėl pareiškėjo atskirtimų ir teisingo atlyginimo. Teikiant Vyriausybės pastabas ir atskirtimus bendradarbiaujant su kitomis valdžios institucijomis (Generaline prokuratūra, Valstybės saugumo departamentu ir Užsienio reikalų ministerija) buvo imtasi priemonių, kad valstybės pozicija neišslaptinti tam tikros informacijos nebūtų Teismo pripažinta valstybės atsisakymu bendradarbiauti su Teismu, tuo pagrindu konstatuojant ir Konvencijos 38 straipsnio „Bylos nagrinėjimas“ pažeidimą.

2) 2013 m. Vyriausybė informuota apie tai, kad ***Vasiliausko prieš Lietuvą*** (peticijos Nr. 35343/05) bylą nagrinėjanti Teismo 7 teisėjų kolegija nusprendė perleisti jurisdikciją Didžiajai kolegijai. Byloje rengiamasi Didžiosios kolegijos viešam posėdžiui,

¹⁷ Pastebėtina, kad Teisme nagrinėjama panaši byla *Dubská ir Krejzová prieš Čekiją* (peticijų Nr. 28859/11 ir 28473/12), kurioje byla nagrinėjanti kolegija 2013 m. rugsėjo 10 d. surengė viešą posėdį. Teismo sprendimo byloje dar laukiama.

¹⁸ Teisme yra nagrinėjamos dar 2 su CŽV pareigūnų tariamai vykdyto slapto asmenų perdavimu ir kalinimu susijusios bylos prieš Rumuniją ir Lenkiją. Byla prieš Lenkiją nagrinėjama ir pagal to paties asmens – Abu Zubaydah pateiktą peticiją, byloje *Al Nashiri v. Poland ir Husayn (Abu Zubaydah) prieš Lenkiją* 2013 m. gruodžio 3 d. įvyko viešas Teismo Kolegijos posėdis, laukiama Teismo sprendimo.

numatytam 2014 m. birželio 4 d. Primintina, kad byloje *Vasiliauskas prieš Lietuvą* Teismas vertins, ar veiksmai, už kuriuos pareiškėjas yra nuteistas (genocidas), jų padarymo metu pagal Lietuvos ar tarptautinę teisę buvo laikomi nusikaltimu, ar tie veiksmai tuomet būtų laikytini nusikaltimais pagal civilizuotų tautų visuotinai pripažintus bendruosius teisės principus. Atsižvelgdamas į genocido apibrėžimą tarptautinėje teisėje, Teismas vertins, ar nacionaliniai teismai nepažeidė *nullum crimen sine lege* (nėra nusikaltimo be įstatymo) principo, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos įstatymuose „genocido“ apibrėžimas yra *pluresnis* nei Jungtinių Tautų konvencijoje dėl kelio užkirtimo genocido nusikaltimui ir baudimo už jį, apimantis ir politinių ir socialinių grupių visišką ar dalinį sunaikinimą; atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu Konstituciniame Teisme nagrinėjimo laukia byla *inter alia* dėl baudžiamąją atsakomybę už genocidą numatančio BK 99 str. konstitucingumo.

Atkreiptinas dėmesys, kad Teismui nuolat teikiama informacija ir apie kitas ankstesniais metais Vyriausybei perduotas bylas, jeigu dėl jų vyksta procesai teismuose ar kitose institucijose arba keičiasi bylų faktinės aplinkybės.

IV. VEIKLA SIEKIANT STIPRINTI EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS PAŽEIDIMŲ PREVENCIJĄ IR ĮGYVENDINTI KONVENCIJOS NUOSTATAS LIETUVOJE

Atkreiptinas dėmesys, kad nors daugelį Konvencijos įgyvendinimo problemų Lietuvoje galima išspręsti tinkamu Konvencijos ir ją aiškinančios EŽTT praktikos taikymu, siekiant padidinti Konvencijos įgyvendinimo veiksmingumą būtinos ir teisinio reguliavimo korekcijos, reikšmingos sisteminei galimų Konvencijos pažeidimų prevencijai Lietuvoje, ne kartą siūlytos ankstesnių metų Vyriausybės atstovės ataskaitose ir vis dar neįgyvendintos ar ne iki galo įgyvendintos:

1) 2014 m. sausio 1 d. įsigaliojo dar 2012 m. priimtas Teisėkūros pagrindų įstatymas, kurio 9 straipsnio 4 dalyje yra numatyta, kad išvadas dėl rengiamų teisės aktų projektų atitikties *inter alia* Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimams teikia Vyriausybės įgaliota institucija; pastebėtina, kad šiuo metu nėra institucijos, kuri būtų įgaliota teikti išvadas dėl rengiamų teisės aktų projektų atitikties *inter alia* Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimams¹⁹. Šiame kontekste primintina, kad Europos Tarybos Ministrų Komitetas 2004 m. gegužės 12 d. Rekomendacijoje Nr. REC (2004)5 valstybėms narėms dėl įstatymų projektų, galiojančių įstatymų ir administracinės praktikos atitikties Europos žmogaus teisių konvencijos standartams patikrinimo rekomendavo Europos Tarybos valstybėms narėms užtikrinti, kad būtų atitinkami ir veiksmingi nuolatinio įstatymų projektų atitikties Konvencijai, atsižvelgiant į Teismo praktiką, patikrinimo mechanizmai bei užtikrinti, kad, kai reikalinga, būtų ir galiojančių įstatymų atitikties Europos žmogaus teisių konvencijai patikrinimo mechanizmai.

2) Prie Konvencijos pažeidimų prevencijos procesui reikšmingų teisėkūros iniciatyvų priskirtinos ir visos iki šiol neįgyvendintos teisėkūros iniciatyvos, susijusios su EŽTT sprendimų bylose prieš Lietuvą vykdymu (žr. 15-17 p. pirmiau).

¹⁹ Įstatymų projektų atitikties su Konvencija išankstinis derinimas pagal Braitono deklaraciją (žr. toliau) vertinamas kaip prioritetinga Konvencijos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu priemonė, siekiant užtikrinti, kad politikos kryptys ir teisės aktai visiškai atitiktų Konvenciją.

Bendradarbiavimas su kitomis valdžios institucijomis

2013 m. įvairių valstybės institucijų prašymu formaliai ir neformaliai buvo teikiama informacija ir konsultacijos dėl rengiamų teisės aktų projektų atitikties Konvencijai bei teisės taikymo procese iškilusių klausimų Konvencijos požiūriu.

Kaip ir anksčiau, 2013 m. ypatingas dėmesys buvo skiriamas konstruktyvaus bendradarbiavimo su Lietuvos teismais stiprinimui, siekiant užtikrinti kuo veiksmingesnį Konvencijos nuostatų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu. Tęsiama Vyriausybės atstovės susitikimų su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo teisėjais praktika. Paminėtina, kad Vyriausybės atstovės iniciatyva 2013 m. gegužės 31 d. įvyko Teisėjų tarybos, Teisingumo ministerijos ir Nacionalinės teismų administracijos surengtas tarptautinis seminaras „*Europos žmogaus teisių konvencijos įgyvendinimo tendencijos Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos teismų praktikos kontekste*“, kuriame dalyvavo Europos Žmogaus Teisių Teismo vicepirmininkas Guido Raimondi, EŽTT teisėja nuo Lietuvos D. Jočienė ir Lietuvos teisminių institucijų atstovai – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Vyriausiojo administracinio teismo ir kitų teismų teisėjai.

Bendradarbiauta ir su kitomis institucijomis, ypač konkrečiose bylose kilusiai problematikai aptarti, – pvz., bylos *Tadeuš Petrulevič prieš Lietuvą* problematikai įvertinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės iniciatyva Teisingumo ministerijoje buvo surengtas pasitarimas su šios ministerijos, Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Generalinės prokuratūros atstovais. Pasitarimo metu buvo pritarta taikaus susitarimo arba vienašalės deklaracijos²⁰ tikslingumui. Taip pat aptartas ir Teismo priteisiamų kompensacijų neturtinei žalai atlyginti dydis, kuris nemaža dalimi priklauso ir nuo įkalinimo trukmės perpildymo sąlygomis. Vyriausybės nutarimu vienašalės deklaracijos sąlygoms buvo pritarta 2013 m. liepos 17 d., EŽTT sprendimo byloje dar laukiama.

Bylos *D.P. prieš Lietuvą* problematikai įvertinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės iniciatyva Teisingumo ministerijoje buvo surengtas pasitarimas, kuriame dalyvavo šios ministerijos, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei Generalinės prokuratūros atstovai. Pasitarimo metu buvo pritarta taikaus susitarimo arba vienašalės deklaracijos tikslingumui, atsižvelgta į daugelį proceso pažeidimų, kurie turėjo įtakos ir baudžiamosios bylos trukmei. Pasitarimo metu taip pat buvo pritarta preliminariam kompensacijos dydžiui. Manytina, kad išsamus atitinkamų institucijų informavimas apie netinkamą Konvencijos požiūriu įvykių ištyrimą pareiškėjos byloje (baudžiamasis procesas dėl buvusio sutuoktinio A.P. smurto prieš ją ir mažamečius vaikus buvo vilkinamas, todėl suėjo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminai, ir jos buvęs sutuoktinis nebuvo nubaustas) padės išvengti panašių pažeidimų ateityje. Atsižvelgdamas į

²⁰ Skirtingai nei taikūs susitarimai, vienašalės deklaracijos Konvencijoje nėra tiesiogiai įtvirtintos, bylą išbraukimas vienašalių deklaracijų pagrindu išvystytas Teismo praktikoje, o šiuo metu procedūra reglamentuojama Teismo reglamento 62A taisyklėje. Teismas pirmą kartą vienašalių deklaracijų klausimą nagrinėjo *Tahsin Acar prieš Turkiją* byloje (Nr. 26307/95, 2003 m. gegužės 6 d. Didžiosios kolegijos sprendimas), kurioje nurodė, kad esant tam tikroms aplinkybėms vienašalės deklaracijos pagrindu galima bylą išbraukti pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies c punktą (numatantį, kad kiekvienoje proceso stadijoje Teismas gali bylą išbraukti iš sąrašo, jei peticiją toliau tirti nėra pagrindo), net jei pareiškėjas pageidauja tęsti bylos nagrinėjimą, jei teikiant deklaraciją atsižvelgiama į Teismo praktikoje nurodytus kriterijus. Vertinama, ar byloje keliami klausimai jau yra nagrinėti Teismo praktikoje, ar valstybė aiškiai pripažįsta Konvencijos pažeidimą, ar šalys neginčija bylos faktų; taip pat vertinamos bendrosios panašių pažeidimų prevencijos priemonės, kurias valstybė jau yra priėmusi arba įsipareigoja imtis, bei valstybės įsipareigojimai atlyginti pareiškėjo patirtą žalą ir bylinėjimosi išlaidas ir, jei tai įmanoma, imtis kitų individualių priemonių siekiant atitaityti pažeidimo padarinius.

Vyriausybės pateiktą vienašalę deklaraciją, Teismas 2013 m. spalio 22 d. nutarimu išbraukė šią peticiją iš nagrinėjamų bylų sąrašo²¹.

Ne vienas pasitarimas surengtas ir ypač sudėtingus tarptautinės teisės klausimus keliančioje byloje *Abu Zubaydah prieš Lietuvą* aptarti, juose dalyvavo įvairių suinteresuotų institucijų – Generalinės prokuratūros, Valstybės saugumo departamento, Užsienio reikalų ministerijos, Teisingumo ministerijos – atstovai.

Mūsų manymu, ne tik raštu pateikiama informacija apie Teismo perduotas bylas ar priimtus sprendimus (žr. *Veikla vykdamas Teismo priimtus sprendimus* pirmiau), bet ir įvairaus formato pasitarimai informuojant suinteresuotas institucijas apie naują ar pasikartojančią problematiką EŽTT nagrinėjamose bylose prieš Lietuvą neabejotinai prisideda prie Konvencijos įgyvendinimo prevencijos užtikrinimo, todėl šios praktikos ketinama laikytis ir ateityje.

Nuo 2010 m. Vyriausybės atstovė periodiškai informuoja Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetą apie naujas ar besitęsiančias Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemas, Teismo priimtus sprendimus bylose prieš Lietuvą, jų vykdymo problematiką ir kitus susijusius klausimus. 2013 m. birželio 13 d. šią informaciją Vyriausybės atstovė pateikė išplėstiniame Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdyje, kuriame dalyvavo ir įvairių valdžios institucijų vadovai bei atstovai.

Konvencijos ir Teismo praktikos žinomumo didinimas

2013 m. per Nacionalinę teismų administraciją buvo nuolat teikiama informacija visiems Lietuvos teismams, taip pat teikiama informacija ir kitoms su Teisme išnagrinėtomis bylomis susijusioms valstybės ir savivaldybių institucijoms apie visus Teismo 2013 metais priimtus sprendimus bei nutarimus dėl priimtumo bylose prieš Lietuvą, kartu su jų vertimais į lietuvių kalbą bei aiškinamaisiais raštais. Informacija apie Teismo priimtus sprendimus ir nutarimus bylose prieš Lietuvą bei apie naujai perduotas Teismo bylas, taip pat Teismo 2013 m. priimti sprendimai ir nutarimai paskelbti Teisingumo ministerijos tinklapio skyriuje „Atstovavimas EŽTT“.

Dalyvavimas svarstant ir rengiant galimus pasiūlymus dėl Konvencijos sistemos reformos ir Teismo ateities įgyvendinant Interlakeno²², Izmyro²³ ir Braitono²⁴ deklaracijas

Vyriausybės atstovė, dalyvaudama Europos Tarybos Žmogaus teisių koordinavimo komitete (CDDH), siekė, kad šio komiteto rengiami ir priimti dokumentai dėl geresnio Konvencijos įgyvendinimo užtikrinimo bei numatomų ilgalaikių ir trumpalaikių Konvencijos sistemos reformų atitiktų Lietuvos prioritetus žmogaus teisių apsaugos srityje. Minėtame komitete, be kita ko, buvo parengti Europos Sąjungos prisijungimo prie Konvencijos dokumentai, dėl kurių galutinių tekstų po derybų su Europos Sąjungos Komisija buvo susitarta

²¹ Iki šiol Vyriausybė yra pateikusi vienašales deklaracijas 4 EŽTT nagrinėjamose bylose prieš Lietuvą, 2 bylose – *Jankausko* ir *D.P.* Teismas savo nutarimais vienašalių deklaracijų pagrindu bylas iš nagrinėjamų bylų sąrašo išbraukė, *Valiulienės* byloje – Vyriausybės pateikta vienašalė deklaracija atmesta, *Petrulevič* byloje Teismo sprendimo dar laukiama.

²² 2010 m. vasario 19 d. Interlakeno konferencijoje priimta deklaracija buvo patvirtintas Veiksmų planas, kuriame numatyta priemonė tinkamai įgyvendinti Konvenciją nacionaliniu lygmeniu įvairiais aspektais. Iki 2011 m. pabaigos visos Europos Tarybos valstybės turėjo pateikti ataskaitą apie tai, kaip vykdo Interlakeno Veiksmų planą.

²³ 2011 m. Izmyro deklaracijoje valstybės Konvencijos dalyvės paragintos skirti visą reikiamą dėmesį nacionalinių ataskaitų rengimui dėl atitinkamų Interlakeno deklaracijos dalių.

²⁴ 2012 m. balandžio 20 d. Braitono deklaracijoje, priimtoje aukščiausio lygio Europos Tarybos konferencijoje Braitone (Jungtinė Karalystė), įtvirtinti konkretūs pasiūlymai dėl Teismo ateities, ypatingą dėmesį skiriant Konvencijos įgyvendinimo stiprinimui nacionaliniame lygmenyje.

2013 m. balandžio mėnesį. Vyriausybės atstovė taip pat dalyvavo Braitono deklaracijos pagrindu rengiant Konvencijos sistemą tobulinančius Konvencijos 15 ir 16 protokolų projektus. 2013 m. priėmus Konvenciją papildantį protokolą Nr. 15²⁵ bei fakultatyvųjį protokolą Nr. 16²⁶, Vyriausybės atstovė kartu su Teisingumo ministerija ėmėsi iniciatyvos, kad būtų pradėtos abiejų protokolų pasirašymo procedūros.

Atsižvelgiant į pastaraisiais metais ypač pabrėžiamą būtinumą veiksmingai įgyvendinti Konvenciją nacionaliniu lygmeniu, jos tinkamam įgyvendinimui Lietuvoje turėtų būti skiriama žymiai daugiau dėmesio - ir formuojant valstybės politiką ir prioritetus, ir vykdant konkrečius Teismo sprendimus, ir stiprinant Konvencijos pažeidimų prevenciją.

²⁵ Konvenciją papildantis protokolą Nr. 15 Konvencijos preambulėje įtvirtina subsidiarumo principą ir valstybių nuožiūros laisvės doktriną. Be to, jis numato keletą itin svarbių naujovių: nuo 6 iki 4 mėnesių sumažina terminą, per kurį peticija turi būti paduota Teismui po paskutinio teismo sprendimo nacionaliniame lygmenyje, bei atima galimybę bylos šalims prieštarauti Teismo kolegijos sprendimui perleisti jurisdikciją byloje Didžiajai kolegijai. Atkreiptinas dėmesys, kad Protokolas Nr. 15 įsigalios tik tada, kai jam pritaris visos valstybės Konvencijos dalyvės.

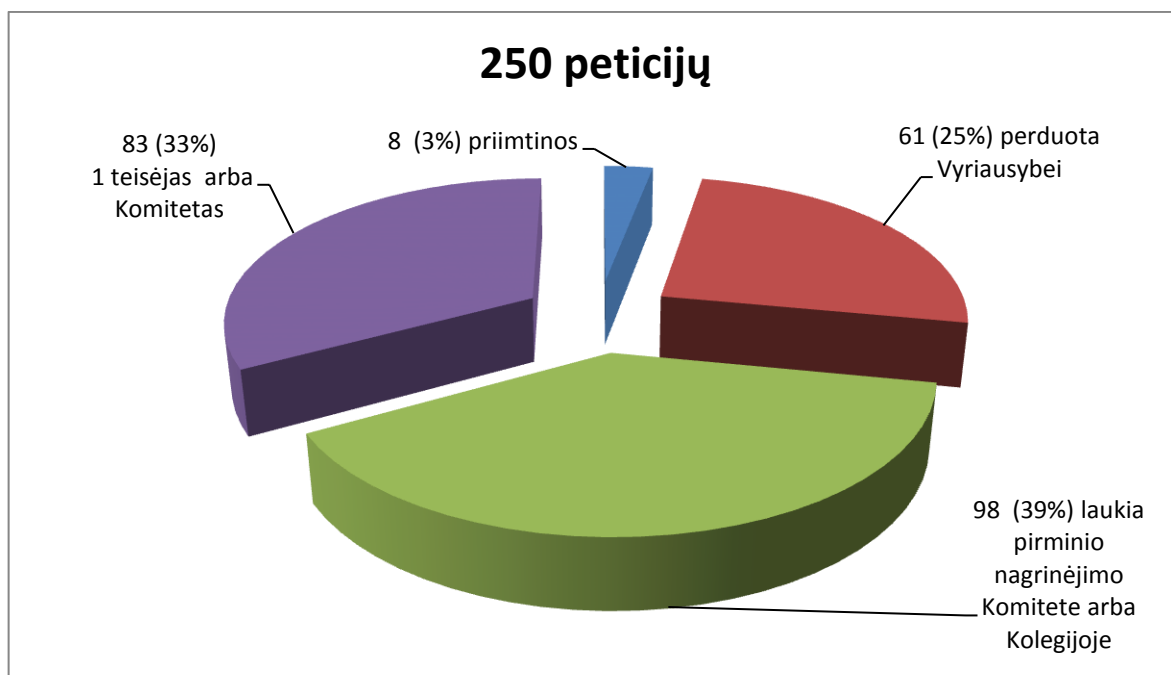
²⁶ Konvencijos protokolą Nr. 16, kuriam įsigalioi reikia bent 10 valstybių Konvencijos dalyvių pritarimo, suteiks pritarusios valstybės aukščiausiems teismams ir tribunolams teisę kreiptis į Teismą su prašymu pateikti patariamąją nuomonę dėl principinio klausimo, susijusio su Konvencijoje ar jos protokoluose įtvirtintų teisių ir laisvių aiškinimu bei taikymu. Kol kas teismai tokios galimybės neturi.

Petijijos pagal gyventojų skaičių *

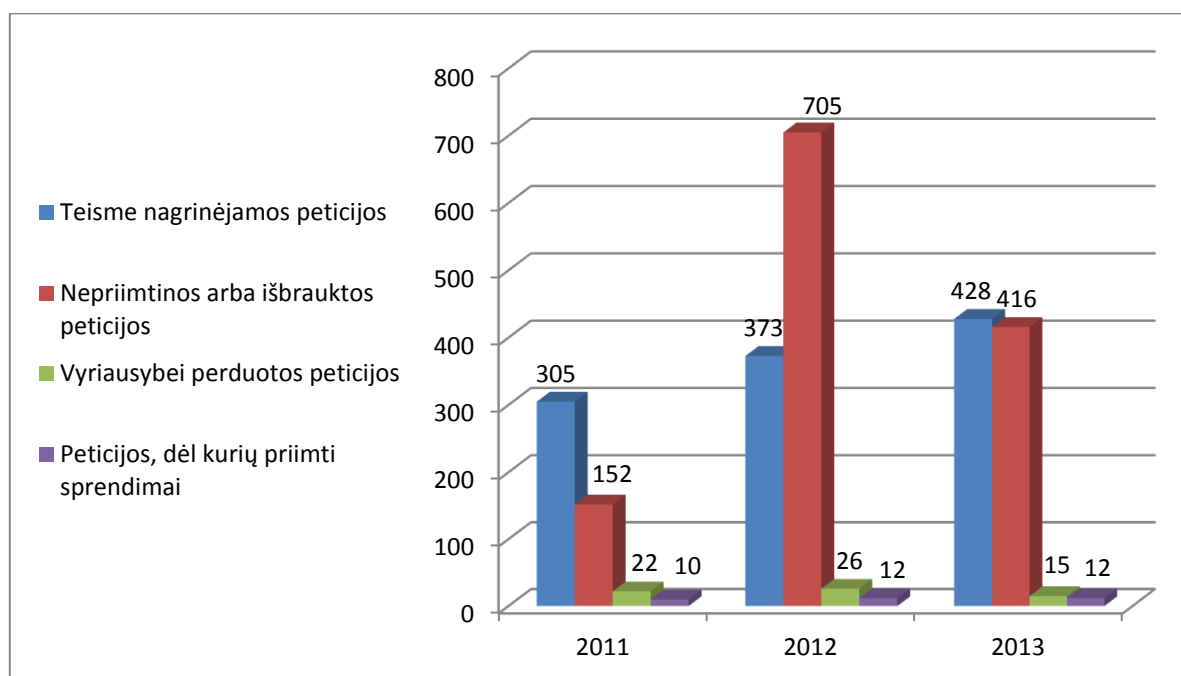
Valstybė	Teisme gautos ir perduotos nagrinėti petijijos				Gyventojai (1 000)				Petijijos / 10 000 gyventojų			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Albanija	94	84	111	106	3185	2832	3195	3195	0.30	0.30	0.35	0.33
Airija	62	54	55	61	4468	4570	4583	4591	0.14	0.12	0.12	0.13
Andora	8	8	6	2	85	85	85	76	0.94	0.94	0.71	0.26
Armėnija	197	173	238	196	3249	3263	3274	3274	0.61	0.53	0.73	0.60
Austrija	438	387	377	437	8375	8404	8443	8452	0.52	0.46	0.45	0.52
Azerbaidžanas	335	501	342	325	8998	9111	9235	9356	0.37	0.55	0.37	0.35
Belgija	302	251	268	270	10840	11001	11041	11162	0.28	0.23	0.24	0.24
Bosnija ir Hercegovina	661	508	430	871	3844	3843	3829	3829	1.72	1.32	1.12	2.27
Bulgarija	1350	1200	1274	1209	7564	7369	7327	7285	1.78	1.63	1.74	1.66
Čekija	604	522	547	481	10507	10487	10505	10516	0.57	0.50	0.52	0.46
Danija	96	111	103	85	5535	5561	5581	5603	0.17	0.20	0.18	0.15
Estija	266	346	301	237	1340	1340	1340	1325	1.99	2.58	2.25	1.79
Graikija	626	668	722	726	11305	11310	11291	11063	0.55	0.59	0.64	0.66
Gruzija	375	395	367	157	4436	4469	4498	4498	0.85	0.88	0.82	0.35
Islandija	15	10	10	9	318	318	320	322	0.47	0.31	0.31	0.28
Ispanija	670	802	694	784	45989	46153	46196	46704	0.15	0.17	0.15	0.17
Italija	3850	4708	3246	3184	60340	60626	60821	59685	0.64	0.78	0.53	0.53
Jungtinė Karalystė	2745	1542	1702	912	62027	62499	62990	63888	0.44	0.25	0.27	0.14
Juodkalnija	306	314	180	293	616	618	618	623	4.97	5.08	2.91	4.70
Kipras	118	69	78	144	819	840	862	866	1.44	0.82	0.90	1.66
Kroatija	992	1186	1905	1842	4426	4412	4398	4262	2.24	2.69	4.33	4.32
Latvija	270	291	286	322	2248	2075	2042	2024	1.20	1.40	1.40	1.59
Lenkija	5768	5022	4071	3990	38167	38530	38538	38533	1.51	1.30	1.06	1.04
Lichtenšteinas	15	9	16	7	36	36	36	37	4.17	2.50	4.44	1.89
Lietuva	242	305	373	428	3329	3053	3008	2972	0.73	1.00	1.24	1.44
Liuksemburgas	45	24	31	38	502	512	525	537	0.90	0.47	0.59	0.71
Buvusi Jugoslavijos Respublika Makedonija	399	352	350	539	2053	2057	2060	2062	1.94	1.71	1.70	2.61
Malta	23	22	26	50	414	415	416	421	0.56	0.53	0.63	1.19
Moldova	938	1017	934	1356	3564	3560	3560	3559	2.63	2.86	2.62	3.81
Monakas	14	8	5	10	33	33	36	36	4.24	2.42	1.39	2.78
Norvegija	87	155	101	148	4858	4920	4986	5051	0.18	0.32	0.20	0.29
Nyderlandai	687	800	675	778	16575	16656	16730	16780	0.41	0.48	0.40	0.46
Portugalija	182	165	217	267	10638	10572	10542	10487	0.17	0.16	0.21	0.25
Prancūzija	1614	1594	1344	1538	64694	65048	65398	65633	0.25	0.25	0.21	0.23
Rumunija	5818	5124	6768	5422	21462	21414	21356	20057	2.71	2.39	3.17	2.70
Rusija	14293	12454	10746	12330	141915	142857	143056	143056	1.01	0.87	0.75	0.86
San Marinas	4	0	1	4	31	32	32	34	1.29	0.00	0.31	1.18
Serbija	1567	3726	4894	5061	7307	7276	7241	7182	2.14	5.12	6.76	7.05
Slovakija	566	553	531	464	5425	5392	5404	5411	1.04	1.03	0.98	0.86
Slovėnija	837	424	422	495	2047	2050	2055	2059	4.09	2.07	2.05	2.40
Suomija	379	431	314	315	5351	5375	5401	5427	0.71	0.80	0.58	0.58
Švedija	1080	1942	546	362	9341	9416	9483	9556	1.16	2.06	0.58	0.38
Šveicarija	368	358	326	445	7786	7870	7955	8039	0.47	0.45	0.41	0.55
Turkija	5724	8651	8986	3521	72561	73723	74724	75627	0.79	1.17	1.20	0.47
Ukraina	3953	4614	7791	13152	45783	45598	45453	45373	0.86	1.01	1.71	2.90
Vengrija	437	654	735	990	10014	9986	9958	9909	0.44	0.65	0.74	1.00
Vokietija	1681	1757	1492	1528	81802	81752	81844	82021	0.21	0.21	0.18	0.19
VISO	61101	64291	64937	65891	816202	819319	822271	822458	0.75	0.78	0.79	0.80

* Parengta pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 metų ataskaitą

Teisme nagrinėjamos bylos prieš Lietuvą pagal proceso stadiją ir Teismo sudėtį

Pagrindiniai procesiniai veiksmai nagrinėjant peticijas

**TEISMO 2013 M. PRIIMTŲ SPRENDIMŲ DĖL BYLŲ ESMĖS IR NUTARIMŲ,
KURIAIS BUVO UŽBAIGTAS TEISMINIS PROCESAS BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ, IR JT
ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETO SPRENDIMŲ APŽVALGA**

Teismas 2013 m. priėmė iš viso 12 sprendimų dėl bylų esmės ir 4 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, peticijas pripažinus nepriimtiniomis dėl jų nepagrįstumo ar kitais pagrindais arba išbraukus jas iš bylų sąrašo^[1].

I. Sprendimai, kuriais Teismas nenustatė nė vieno Konvencijos pažeidimo:

1. Pauliukienė ir Pauliukas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 18310/06), 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) – pareiškėja Pauliukienė skundėsi, kad dėl kaimyno neteisėtos tvoros statybos prarado galimybę netrukdomai naudotis dalimi savo žemės. Teismas nurodė, kad nėra pagrindo abejoti vidaus teismų sprendimais, jog skundai dėl tariamo nuosavybės apribojimo yra nepagrįsti, paskelbė šią peticijos dalį **aiškiai nepagrįsta ir atmetė** kaip nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) – pareiškėjas Pauliukas skundėsi, kad laikraščio publikacija apie pareiškėjų ir jų kaimynų ginčą dėl žemės sklypų ribų, pareiškėjų žemės sklype vykdytas neteisėtas statybas ir užimtą dalį žemės, priklausančios kitiems savininkams, jį apšmeižė ir įžeidė jo orumą bei pakenkė reputacijai. Vertindamas šią skundo dalį valstybės pozityvių pareigų požiūriu, ar buvo išlaikyta pusiausvyra tarp pareiškėjo privataus gyvenimo apsaugos bei laikraščio saviraiškos laisvės, Teismas nerado svaraus pagrindo nukrypti nuo Lietuvos teismų sprendimo, kad publikacijos tekstas neperžengia leistinų informavimo apie bendro intereso klausimą ribų ir kartu pažymėjo, kad teismų sprendimai buvo paremti išsamiu faktiniu aplinkybių nagrinėjimu ir detaliu besivaržančių interesų vertinimu. Teismas atkreipė dėmesį, kad pirmosios bei kasacinės instancijų teismai nustatė, jog ginčijama publikacija buvo teisėta, nes neprieštaravo Civiliniam kodeksui bei Visuomenės informavimo įstatymui, taip pat, kad teismai tinkamai susiejo V. Pauliuko užimamas Kauno miesto Centro seniūno pareigas su publikacijos turiniu – įgaliojimų viršijimu bei kitų asmenų teisių pažeidimu naudojantis nuosavybe. Teismas konstatavo, kad remiantis šios bylos aplinkybėmis nėra pagrindo teigti, jog valstybės institucijos neužtikrino antrojo pareiškėjo privataus gyvenimo ar reputacijos apsaugos, todėl **Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas**.

2. Bogdel prieš Lietuvą (peticijos Nr. 41248/06), 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) – pareiškėjai skundėsi, kad teismai, panaikinę pareiškėjų ir vietos savivaldos institucijų sudarytus žemės nuomos ir pirkimo-pardavimo sandorius (kurių pagrindu pareiškėjo velionė sutuoktinė ir pareiškėjos motina Galina Bogdel 1995 m. privatizavo žemės sklypą Karaimų gatvėje Trakuose priešais Trakų pilį ir kurį po jos mirties jie paveldėjo) ir pritaikę dvišalę restituciją, pažeidė jų teisę į nuosavybę. Pripažinęs, kad pareiškėjų nuosavybės teisių suvaržymas buvo teisėtas ir atitiko bendrąjį interesą (valstybės istorinio ir kultūrinio paveldo apsauga), Teismas vertino, ar skundžiamas suvaržymas buvo proporcingas, t. y. ar pasiekta

^[1] Palyginimui: Teismas 2012 m. priėmė 12 sprendimų dėl bylų esmės ir 3 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą.

teisinga pusiausvyra tarp bendrojo visuomenės intereso ir pareiškėjų nuosavybės teisių. Teismas atkreipė dėmesį, kad teisminis procesas dėl sandorių panaikinimo buvo pradėtas siekiant ištaisyti Trakų savivaldybės padarytas klaidas, privatizuojant ginčijamą žemės sklypą Trakų mieste, ir kad valstybės institucijos veikė be nepateisinamo delsimo, siekiant pareiškėjams sudaryti galimybes netrukdomai naudotis savo nuosavybe, t. y. ant ginčo žemės esančiu kavinės pastatu, sudarė ilgalaikės žemės nuomos sutartį. Galiausiai, įvertindamas tai, kad pareiškėjams buvo gražinta už sklypą sumokėta pinigų suma (2 874 litai), t. y. jiems buvo tinkamai kompensuota, Teismas **Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimo nenustatė**.

b) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą teismą) – pareiškėjai skundėsi, kad Lietuvos teismai senaties terminą ieškiniui pareikšti skaičiavo valdžios institucijų naudai, t. y. nuo sužinojimo apie neteisėtą sandorių sudarymo faktą, o ne nuo sandorių sudarymo datos, šitaip pažeisdami Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintą teisę į teisingą teismą. Atkreipdamas dėmesį į tai, kad tokiais atvejais nacionaliniai teismai turi prioritetą spręsti nacionalinės teisės, ypač procesinės, aiškinimo klausimus, bei į tai, kad pareiškėjai šio klausimo nekėlė Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, taip pat atsižvelgdamas į savo išvadą dėl nuosavybės teisių apsaugos nepažeidimo, Teismas **Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo nenustatė**.

Atskirosios nuomonės:

Du teisėjai (D. Popović, P. Pinto de Albuquerque) pateikė atskirąją nuomonę, kurioje teigiama, kad šioje byloje buvo pažeistos abi pirmiau minėtos Konvencijos nuostatos.

II. Sprendimai, kuriais Teismas nustatė bent vieną Konvencijos pažeidimą:

1. *Valiulienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 33234/07)*, 2013 m. kovo 26 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 3 straipsnis (kankinimų uždraudimas) – pareiškėja, pateikdama skundą dėl pernelyg ilgo ir netinkamo tyrimo dėl jos patirto smurto iš sugyventinio rėmėsi Konvencijos 6 (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 13 (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) straipsniais, tačiau Teismas, perduodamas peticiją Vyriausybei, pateikė klausimus pagal kitus Konvencijos straipsnius: 3 straipsnį (kankinimų uždraudimas) ir 8 straipsnį (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą). Nors Teismas konstatavo, kad bylai reikšmingu metu galiojęs teisinis reglamentavimas buvo pakankamas Konvencijoje įtvirtintų teisių ir laisvių apsaugai, vis dėlto pabrėžė, kad šioje byloje jis nebuvo tinkamai įgyvendintas. Šioje byloje Vyriausybė, atsižvelgdama į gausią Teismo praktiką panašiose bylose, kuriose Teismas taikė ne Konvencijos 3, o 8 straipsnį, dar 2011 metais pateikė vienašalę deklaraciją, kurioje pripažino Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą dėl netinkamo pozityvių pareigų vykdymo. Teismas vienašalę deklaraciją atmetė, paskelbė skundą **priimtinu** ir išnagrinėjo jį pagal Konvencijos 3 straipsnį.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 3 straipsnio** (kankinimų uždraudimas) pažeidimas konstatuotas dėl to, kad procesas dėl pareiškėjos skundų prasidėjo 2001 metais ir truko beveik 6 metus (procesinis aspektas): procesas pradėtas privataus kaltinimo tvarka, vėliau byla perduota ikiteisminiam tyrimui bendra tvarka, o galiausiai baudžiamoji byla buvo nutraukta suėjus apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo penkerių metų senaties terminui. Tai įvertinęs, Teismas padarė išvadą, kad valstybė netinkamai vykdė pozityvias

pareigas, išplaukiančias iš Konvencijos 1 straipsnio, t. y. užtikrinti kiekvienam jos jurisdikcijoje esančiam asmeniui Konvencijoje įtvirtintas teises ir laisves.

- **Priteista 5 000 eurų kompensacija neturtinei žalai** atlyginti, pareiškėjos reikalavimas priteisti net 4 000 eurų teisinėms išlaidoms padengti atmestas.

Atskirosios nuomonės:

Šioje byloje 2 teisėjai (D. Jočienė, P. Pinto de Albuquerque) pateikė atskiras nuomones. Teisėja D. Jočienė nesutiko su daugumos nuomone, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis, draudžiantis kankinimus. Pabrėždama, kad Lietuvoje egzistuoja smurto artimoje aplinkoje problema, taip pat, kad visų lygių valstybės institucijos privalo imtis priemonių, siekiant tinkamai ir veiksmingai įgyvendinti 2011 m. priimtą Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą, vis dėlto konstatavo, kad vertinant šios bylos aplinkybes ir atsižvelgiant į Teismo praktiką, šioje byloje turėjo būti taikomas Konvencijos 8 straipsnis. Teisėjo P. Pinto de Albuquerque nuomone šioje byloje buvo pažeistas tiek procesinis, tiek materialusis Konvencijos 3 straipsnio aspektai.

2. **Banel prieš Lietuvą** (peticijos Nr. 14326/11), 2013 m. birželio 18 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 2 straipsnis (teisė į gyvybę) – pareiškėja skundėsi dėl valstybės neveikimo apsaugant jos jurisdikcijoje esančių asmenų gyvybes ir teigė, kad valstybė yra atsakinga už įvykį, sukėlusį jos sūnaus žūtį. Šį skundą Teismas paskelbė **priimtinu** ir nagrinėjo abiem aspektais: materialiniu ir procesiniu.

b) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) – pareiškėja skundėsi, kad jos sūnaus žūties aplinkybių ištyrimas buvo neveiksmingas. Šią skundo dalį Teismas nagrinėjo taip pat pagal Konvencijos 2 straipsnio procesinį aspektą.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 2 straipsnis** (teisė į gyvybę) pažeistas dėl neapsaugotos pareiškėjos sūnaus gyvybės (materialusis aspektas) bei neveiksmingo žūties aplinkybių ištyrimo (procesinis aspektas). Teismas pažymėjo, kad nelaimingo atsitikimo metu Lietuvoje egzistavo teisinės priemonės, reguliuojančios pareigą kontroliuoti apleistus statinius ir atsakyti už jų padarytą žalą, tačiau jos nebuvo pakankamai veiksmingos. Be to, konstatavo, kad ikiteisminis tyrimas, kuris buvo keletą kartų nutrauktas ir vėl atnaujintas, užtruko tiek ilgai, kad suėjo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminas atsakingų už įvykį asmenų taip ir nenustačius, neužtikrino pareiškėjos teisės į veiksmingą jos sūnaus mirties aplinkybių tyrimą. Pastebėtina, kad šioje byloje Teismas atmetė Vyriausybės argumentus, kad pareiškėja civilinio proceso tvarka nesikreipė žalos atlyginimo į Lietuvos teismus ir taip nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, ir nusprendė, kad pareiškėja to daryti neprivalėjo.

- **Priteista 20 000 eurų neturtinei žalai bei 8 135 eurai turtinei žalai** atlyginti.

Atskiroji nuomonė:

Šioje byloje vienas teisėjas (A. Sajó) pateikė atskirą nuomonę, kad valstybė materialiojo Konvencijos 2 straipsnio aspekto nepažeidė.

3. *Varnas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42615/06), 2013 m. liepos 9 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas) – pareiškėjas skundėsi dėl kalinimo sąlygų Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime ir teigė, kad dėl nepakankamo apšvietimo, higienos trūkumo jos prilygo nežmoniškam ir žeminančiam orumą elgesiui. Pareiškėjo peticijos dalį dėl kalinimo sąlygų Teismas **atmetė dėl vidaus priemonių nepanaudojimo** pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį.

b) Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 3 dalis – pareiškėjas skundėsi dėl kardomojo kalinimo trukmės ir nurodė, kad jo sulaikymas buvo pernelyg ilgas ir neproporcingas. Įvertinęs pareiškėjo argumentus Teismas šią peticijos dalį **atmetė dėl vidaus teisinių gynybos priemonių nepanaudojimo** pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis bei, kiek tai susiję su kardomojo kalinimo trukme ir teisėtumu – ir dėl to, kad jie **aiškiai nepagrįsti**.

c) Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) – pareiškėjas skundėsi, kad būdamas suimtas jis neturėjo teisės į ilgalaikius pasimatymus su savo sutuoktine, o tai, jo teigimu, taip pat prilygo nubaudimui be nuteisimo. Tačiau Teismas, perduodamas peticiją Vyriausybei, pateikė klausimus pagal Konvencijos 14 straipsnį (diskriminacijos uždraudimas) kartu su Konvencijos 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą). Teismas šį skundą paskelbė **priimtinu**.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 14 straipsnio** (diskriminacijos uždraudimas) **kartu su 8 straipsniu** (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimas konstatuotas, nes pareiškėjui būnant Lukiškių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo leisti ilgalaikiai pasimatymai su sutuoktine. Pagrindinis aspektas, dėl kurio Teismas šioje byloje konstatavo Konvencijos 14 ir 8 straipsnių pažeidimą, yra tai, kad pareiškėjas, atlikdamas laisvės atėmimo bausmę, turėjo teisę į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktine, o paraleliai vykstančio baudžiamojo proceso metu paskyrus suėmimą – ne. **Teismas pažymėjo, kad nesant pagrįsto ir objektyvaus pateisinimo atsisakyti suteikti santuokinius pasimatymus pareiškėjui jo suėmimo metu, jis buvo diskriminuojamas** lyginant su nuteistaisiais, kuriems tokia teisė buvo užtikrinta.

- Teismas pareiškėjui priteisė **6 000 eurų neturtinei žalai** atlyginti, o pareiškėjo reikalavimą dėl 285 eurų bylinėjimosi išlaidoms ir kaštams padengti atmetė kaip nepagrįstą jį įrodančiais dokumentais.

4. *Varnienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42916/04), 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis (teisė į teisingą teismą) – pareiškėja skundėsi dėl jos administracinėje byloje atnaujinto proceso, kurio metu buvo peržiūrėtas įsiteisėjęs teismo sprendimas ir priimta nauja nutartis. Teismas šį skundą paskelbė **priimtinu**.

b) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) - pareiškėja skundėsi, kad valstybė negrąžino iki nacionalizacijos jos motinai priklausiusio žemės sklypo natūra. Teismas šį skundą paskelbė **priimtinu**.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 6 straipsnio** (teisė į teisingą teismą) pažeidimas konstatuotas dėl pažeisto teisinio tikrumo principo. Pareiškėjos byla 2004 m. atnaujinta pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko teikimą, motyvuojant tuo, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, priimdamas 2002 m. nutartį, galėjo suklysti vertindamas, ar ginčijamas žemės sklypas, į kurį buvo atkurtos pareiškėjos nuosavybės teisės natūra, priklausė valstybinės reikšmės miškui. Teismas pažymėjo, kad aukštesnio teismo galios atnaujinti procesą turi apsiriboti teisės taikymo klaidų taisymu, tačiau ne nauja bylos peržiūra iš esmės. Proceso atnaujinimas neturėtų būti paslėpta apeliacija. Vien dviejų skirtingų nuomonių buvimas dėl tam tikro klausimo nėra pakankamas pagrindas atnaujinti procesą. Nukrypimas nuo šio principo yra įmanomas tik tuomet, jei yra būtinas dėl svarių ir įtikinamų aplinkybių. Atsižvelgdamas į tai, kad atnaujinus procesą buvo nagrinėjami tie patys argumentai, Teismas nusprendė, kad buvo pažeista pareiškėjos teisė į teisingą teismą.

- **Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio** (teisė į nuosavybės apsaugą) pažeidimas - Teismas siedamas šį klausimą su pirmiau konstatuotu Konvencijos 6 straipsnio pažeidimu nusprendė, kad pareiškėjos nuosavybės teisės buvo pažeistos be tinkamo teisinio pagrindo, kai, atnaujinus pareiškėjos administracinę bylą ginčijamas žemės sklypas, į kurį vietos pagal ankstesnį sprendimą vietos savivaldos institucijos buvo įpareigosios atkurti pareiškėjos nuosavybės teises, buvo paliktas valstybės nuosavybei kaip valstybinės reikšmės miškas.

- Priteista **8 000 eurų neturtinei žalai** atlyginti ir **580 eurų bylinėjimosi išlaidoms** ir kaštams padengti.

5. Jokšas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 25330/07), 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 5 straipsnis (teisė į laisvę ir saugumą) – pareiškėjas skundėsi, kad jo atleidimas iš tarnybos buvo nepagrįstas, dėl pirmalaikio atleidimo jis gauna mažesnę pensiją, o tai yra jo teisės į laisvę ir saugumą bei 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimas, taip pat rėmėsi Konvencijos 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) teigdamas, kad jis neturėjo veiksmingų vidaus teisinės gynybos priemonių, nes Seimo kontrolierius atsisakė nagrinėti jo skundus. Teismas pareiškėjo skundus dėl tariamo Konvencijos 5 ir 13 straipsnių bei Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimo **atmetė kaip aiškiai nepagrįstus** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

b) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) - pareiškėjas skundėsi, kad jo atleidimas iš profesinės karo tarnybos buvo neteisėtas, o procesas dėl šio klausimo administraciniuose teismuose neatitiko teisės į teisingą bylos nagrinėjimą reikalavimų. Nagrinėdamas pareiškėjo skundą dėl Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo Teismas pabrėžė, kad faktų ir įrodymų vertinimas yra ne jo, o nacionalinių teismų prerogatyva, tačiau, jo nuomone, turi būti vertintinas visas procesas. Teismas šį skundą paskelbė **priimtinu**.

c) Konvencijos 10 straipsnis (teisė į saviraiškos laisvę) – pareiškėjas skundėsi dėl tariamai neteisėto jo saviraiškos laisvės suvaržymo, kurį teigė patyręs po savo kritinių pasisakymų „Kauno dienoje“ apie tuo metu rengiamą Kariuomenės drausmės statutą bei remdamasis Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) skundėsi dėl tariamos diskriminacijos atleidžiant jį iš pareigų. Atsižvelgdamas į Vyriausybės argumentus, kad pareiškėjas dėl savo išreikštos kritikos „Kauno

dienoje“ nepatyrė neigiamų pasekmių ir buvo atleistas tik dėl sulaukto pensinio amžiaus, Teismas nusprendė, kad pareiškėjo atleidimas neprilygo teisės į saviraiškos laisvę suvaržymui ir kad **Konvencijos 10 straipsnis atskirai ar kartu su 14 straipsniu pažeistas nebuvo.**

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 6 straipsnio** (teisė į teisingą teismą) pažeidimas konstatuotas dėl to, kad pareiškėjo byla dėl tariamai neteisėto jo atleidimo iš profesinės karo tarnybos pareigų nagrinėję administraciniai teismai nepareikalavo pareiškėjo prašomų įrodymų ir net nepateikė priežasčių, kodėl tai nebuvo būtina.

- Nors pareiškėjas reikalavo 125 000 eurų turtinės ir 100 000 eurų neturtinės žalos, Teismas nusprendė priteisti **6 000 eurų neturtinės žalos.**

6. JGK Statyba ir Guselnikovas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 3330/12), 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis – pareiškėjai skundėsi, kad dviejų civilinių procesų, kurių šalys jie buvo ir kurie tęsėsi atitinkamai nuo 1996 m. liepos mėn. iki 2010 m. vasario mėn. ir nuo 1996 liepos mėn. iki 2006 m. balandžio mėn., trukmė buvo nepagrįstai ilga. Atsižvelgęs į tai, kad civiliniuose procesuose Lietuvoje bylinėjosi ne J. Guselnikovas, o UAB „JGK Statyba“, Teismas **peticiją pareiškėjo J. Guselnikovo atžvilgiu Teismas pripažino nepriimtina racione personae pagrindu.** Teismas pareiškėjos bendrovės skundą dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies paskelbė **priimtinu.**

b) 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) – pareiškėjai skundėsi dėl tariamai apribotos nuosavybės teisės, kadangi civilinių procesų metu ginčijamas turtas buvo areštuotas. Teismas šį pareiškėjos bendrovės skundą paskelbė **priimtinu.**

c) Konvencijos 17 straipsnis (piktnaudžiavimo teisėmis uždraudimas) ir 18 straipsnis (teisių apribojimų ribos) - pareiškėjai teigė, kad pernelyg ilgą bylą nagrinėjimo trukmę lėmė valstybės institucijos ir tretieji asmenys, kurie piktnaudžiavo savo procesinėmis teisėmis. Teismas šiuos skundus **atmetė kaip aiškiai nepagrįstus** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 6 straipsnio** (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimas konstatuotas, nes dviejų civilinių bylų procesai buvo pernelyg ilgi. Teismas dėl pirmojo civilinio proceso trukmės nurodė, kad pagrindinė atsakomybė tenka valstybei, kadangi šioje byloje valdžios institucijos nesiėmė visų būtinų ir pagrįstų priemonių, kad paspartintų teismo procesą. Įvertinęs antrąjį civilinį procesą padarė išvadą, kad valstybė neužtikrino greitos proceso eigos, o užsitęsęs bylos procesas yra nepateisinamas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme.

- **Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis** (nuosavybės apsauga) pažeidimas konstatuotas dėl to, kad per ilgą civilinių bylų procesų metu pareiškėjai bendrovei du nuosavybės teise priklausantys namai buvo areštuoti ir jais ji negalėjo disponuoti daugiau kaip 10 metų. Kadangi valstybė pažeidė jų teisę netrukdomai naudotis nuosavybe, dėl šių pažeidimų jie patyrė finansinių nuostolių. Spręsdamas dėl tariamo nuosavybės teisės pažeidimo, Teismas nurodė, kad tai, jog pareiškėja bendrovė negalėjo

disponuoti jai priklausančiais namais, prilygo naudojimosi nuosavybe kontrolei pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio 2 dalį. Atsižvelgęs į nuosavybės teisių ribojimo trukmę ir suvaržymo sunkumą, Teismas pripažino, kad abiejose civilinėse bylose taikytas turto areštas pareiškėjai bendrovei buvo pernelyg didelė našta, todėl pažeidė teisingą pusiausvyrą tarp nuosavybės teisės apsaugos reikalavimų ir bendrojo intereso.

- Atsižvelgęs į tai, kad byloje nebuvo reikiamų įrodymų ar ekspertų išvadų, Teismas nusprendė, kad Konvencijos 41 straipsnio taikymo klausimas dar nėra parengtas sprendimui, jį atidėjo ir pasiūlė Vyriausybei ir pareiškėjai bendrovei per 6 mėnesių laikotarpį nuo sprendimo įsigaliojimo pranešti, ar buvo pasiektas koks nors susitarimas šiuo klausimu.

7. *Pyrantienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 45092/07), 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) - pareiškėja skundėsi, kad jai nebuvo tinkamai kompensuota už atimtą žemės sklypą Kauno rajone, kurį ji iš valstybės įsigijo už investicinius čekius. Atmetęs Vyriausybės argumentus, kad pareiškėja nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, Teismas šį skundą paskelbė **priimtiniu**.

b) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) - pareiškėja, remdamasi Konvencijos 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę), teigė, kad buvo pažeista jos teisė į efektyvią teisinę gynybą, nes Lietuvos Aukščiausiais Teismas nepriėmė pareiškėjos kasacinio skundo. Teismas nusprendė šią skundo dalį nagrinėti pagal Konvencijos 6 straipsnį. Pažymėdamas, kad Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą nėra absoliuti ir kad kasacijos pagrindai yra išimtinai Aukščiausiojo Teismo prerogatyva, šį skundą **atmetė, kaip aiškiai nepagrįstą** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

c) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) - pareiškėja skundėsi, kad nacionaliniai teismai netinkamai taikė atitinkamas materialinės teisės normas. Šią skundo dalį Teismas nusprendė nagrinėti pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, bet, pažymėdamas, kad nacionalinės teisės taikymas ir aiškinimas yra nacionalinių teismų prerogatyva, **atmetė, kaip aiškiai nepagrįstą** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas

- **Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio** (nuosavybės apsauga) pažeidimas konstatuotas dėl to, kad pareiškėjai nebuvo tinkamai kompensuota už atimtą žemės sklypą Kauno rajone, kurį ji iš valstybės įsigijo už investicinius čekius dar 1996 metais. Vėliau paaiškėjus, kad valstybė negalėjo pareiškėjai parduoti žemės sklypo, nes dar 1991 m. į jį pretendavo piliečiai, turintys teisę atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, teismams po 10 metų nusprendus panaikinti 1996 m. sudarytą žemės pirkimo-pardavimo sandorį, pareiškėjai teismai priteisė 1 466 litus, nusprendę, kad ši suma atitinka 1996 metais už sklypą sumokėtų investicinių čekių vertę. Teismas priminė, kad panašiose bylose ypač svarbus gero administravimo principas, kuris reiškia, kad sprendžiant klausimą dėl viešojo intereso, ypač susijusio su tokiomis pagrindinėmis žmogaus teisėmis, kaip nuosavybės teisės, valstybės institucijos privalo veikti greitai, tinkamai ir nuosekliai. Teismo nuomone, šioje byloje vietos institucijų sprendimas parduoti pareiškėjai žemės sklypą buvo priimtas tinkamai neišsiaiškinus visų aplinkybių.

Įvertinęs visas bylos aplinkybes Teismas padarė išvadą, kad nebuvo užtikrintas teisingos interesų pusiausvyros principas ir todėl buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis.

- Teismas nusprendė, kad šioje byloje Vyriausybė ir pareiškėja turi susitarti dėl kompensacijos už nustatytą Konvencijos pažeidimą pagal Konvencijos 41 straipsnį. Nepavykus susitarti per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos, Teismas pasiūlo teisę pats nuspręsti dėl teisingo atlyginimo.

8. Kudrevičius ir kiti prieš Lietuvą (peticijos Nr. 37553/05), 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 11 straipsnis (susirinkimų ir asociacijos laisvė) - pareiškėjai teigė, kad baudimas už nuomonės reiškimą dalyvaujant streike (pareiškėjai organizavo ir blokavo kelius) pažeidė jų teisę streikuoti ir ginti savo interesus. Teismas šį skundą paskelbė **priimtinu**.

b) Konvencijos 10 straipsnis (saviraiškos laisvė) - pareiškėjai tvirtino, kad buvo nubausti už savo pasisakymus ir dalyvavimą mitinguose. Pažymėdamas, kad Konvencijos 10 straipsnis laikytinas *lex generalis* Konvencijos 11 straipsnio (*lex specialis*) atžvilgiu, Teismas nusprendė, kad šio skundo **atskirai nagrinėti nebūtina**.

c) Konvencijos 7 straipsnis (nėra bausmės be įstatymo) - pareiškėjai skundėsi, kad jie buvo nuteisti už veiksmus, kurie nebuvo laikomi nusikaltimais nei pagal vidaus, nei pagal tarptautinę teisę. Teismo nuomone, nustačius Konvencijos 11 straipsnio pažeidimą buvo išspręsta bylos esmė, todėl su Konvencijos 10 ir 11 straipsniais susijęs skundas pagal Konvencijos 7 straipsnį **atskirai nenagrinėtinas**.

d) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) - pareiškėjai tvirtino, kad baudžiamasis procesas jų atžvilgiu buvo neteisingas. Pritardamas Vyriausybės argumentams, kad pareiškėjų skundai dėl Konvencijos 6 straipsnio pažeidimų nepagrįsti nei faktiškai, nei teisiškai, Teismas nusprendė juos **atmesti kaip aiškiai nepagrįstus** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

e) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) - pareiškėjai skundėsi, kad jų produkcijai buvo nustatytos per žemos kainos. Pažymėdamas, kad skundai dėl tariamai prarastų būsimų pajamų nepatenka į Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio taikymo sritį šiuos skundus Teismas **atmetė kaip nesuderinamus *ratione materiae***.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konstatuotas Konvencijos 11 straipsnio** (susirinkimų ir asociacijos laisvė) pažeidimas nes, Teismo manymu, pareiškėjų patraukimas baudžiamojon atsakomybėn ir jų nuteisimas nebuvo proporcinga ir būtina priemonė. Nurodęs, kad susirinkimų laisvė gali būti ribojama siekiant teisėtų tikslų, Teismas vis dėlto nenustatė, kad pareiškėjų nuteisimas už kelių blokavimą buvo būtinas.

- Nors pareiškėjai reikalavo nuo 58 000 eurų iki 350 000 eurų neturtinės žalos, Teismas nusprendė priteisti **po 2 000 eurų**. Teismas atmetė ir pareiškėjų reikalavimą atlyginti patirtas išlaidas ir kaštus, kaip nepagrįstą jį įrodančiais dokumentais.

Atskirosios nuomonės:

Šioje byloje pažeidimas nustatytas tik vieno balso persvara, ir net trys teisėjai (G. Raimondi, D. Jočienė, P. Pinto de Albuquerque) pateikė bendrą atskirąją nuomonę, kurioje teigė, kad nei Konvencijos 7 straipsnis, nei 11 straipsnis pažeisti nebuvo.

Atkreipiame dėmesį, kad šis sprendimas dar nėra įsigaliojęs, nes Vyriausybės atstovė pagal Konvencijos 43 straipsnį pateikė prašymą perduoti bylą svarstyti Teismo Didžiajai Kolegijai.

9. *Balčiūnas ir Žuravliovas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 34575/05), 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas (3 teisėjų komiteto):

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis - pareiškėjai skundėsi, kad buvo per ilgai sprendžiamos civilinės bylos, kuriose buvo nagrinėjami pareiškėjų ieškiniai prieš statybų bendrovę dėl nuosavybės teisių į atitinkamus pastatus bei jų statybos metu patirtų išlaidų atlyginimo, o taip pat statybų bendrovės ieškinyms pareiškėjams (ir kitiems asmenims) dėl žalos atlyginimo. Atmetęs Vyriausybės argumentus dėl veiksmingų teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, Teismas nurodė, kad peticijų pateikimo Teismui metu (2005 m.) veiksmingų teisinės gynybos priemonių dėl per ilgos proceso trukmės nebuvo ir paskelbė šį skundą **priimtinu**.

b) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir Konvencijos 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) - pareiškėjai skundėsi dėl tariamai apribotos galimybės atgauti patirtas statybos išlaidas. Šiuos skundus Teismas **atmetė kaip aiškiai nepagrįstus** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

c) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) - pareiškėjai skundėsi, kad Lietuvos teismai jiems nepriteisė patirtų statybos išlaidų atlyginimo. Šiuos skundus Teismas **atmetė kaip *ratione materiae* nesuderinamus su Konvencija**, nes tariami nuosavybės teisių pažeidimai buvo išimtinai susiję su civilinės teisės reguliuojamais privačiais santykiais, o ne su valstybės veiksmais nepagrįstai apribojant nuosavybę.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 6 straipsnio** (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimas nustatytas, nes, Teismo manymu, šioje byloje, atsižvelgiant į visą proceso trukmę, valstybės institucijos nesiėmė visų būtinų ir pagrįstų priemonių atitinkamų bylų nagrinėjimui paspartinti. Pažymėtina, kad bylą nagrinėjo 3 teisėjų Komitetas, kadangi byloje buvo nagrinėjami skundai, dėl kurių yra susiformavusi aiški ir nusistovėjusi Teismo praktika.

- Pareiškėjų reikalavimai atlyginti turtinę žalą buvo atmesti kaip nesusiję priežastiniu ryšiu su nustatytu Konvencijos pažeidimu. Teismas **nepriteisė neturtinės žalos** atlyginimo, nes pareiškėjai nebuvo pateikę tokio reikalavimo. Reikalavimas priteisti 2 317 eurus **bylinėjimosi kaštams ir išlaidos atlyginti** buvo sumažintas iki **1 000 eurų**, šiuo požiūriu Teismas pažymėjo, kad visiškai patenkinti reikalavimo negali, nes pusė pareiškėjų skundų buvo pripažinti nepriimtinais.

10. *Nekvedavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 1471/05), 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas (kolegija):

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) - pareiškėjas skundėsi, kad jam nėra galimybės atkurti teisės į tėvo turėtą žemės sklypą natūra. Teismas **šią skundo dalį atmetė kaip *ratione materiae*** nesuderinamą su Konvencijos nuostatomis. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad nuosavybės teisių atkūrimo proceso trukmė pernelyg ilga. Jis teigė, kad ilgai neatkūrus nuosavybės teisių į žemės sklypą nei natūra, nei kitaip teisingai už jį kompensuojant buvo pažeistos jo pagal Konvencijos 1 rotokolo 1 straipsnį garantuojamos teisės. Teismas šią skundo dalį pripažino **priimtina**.

f) Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis - pareiškėjas skundėsi, kad jo atžvilgiu priimtas nacionalinio teismo sprendimas nebuvo vykdytas. Teismas šį skundą paskelbė **priimtinu**.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 6 straipsnio** (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimas konstatuotas dėl neįvykdyto Kauno apygardos teismo 2001 m. sprendimo, kuriuo Kauno apskrities viršininko administracija buvo įpareigota priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo į pareiškėjo tėvo iki nacionalizacijos Kaune turėtą žemės sklypą. Teismas pažymėdamas, kad teismo sprendimas laikytinas sudedamąja „bylos nagrinėjimo“ dalimi Konvencijos 6 straipsnio požiūriu ir atsižvelgdamas į tai, kad šioje byloje nuo neįvykdyto teismo sprendimo įsiteisėjimo praėjo daugiau nei 11 metų, padarė išvadą, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis buvo pažeista.

- **Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio** (nuosavybės apsauga) pažeidimas konstatuotas dėl to, kad nevykdydama teismo sprendimo, valstybė užkirto kelią pareiškėjui į nuosavybės teisių atkūrimą. Teismas pažymėjo, kad neatkuriant nuosavybės teisių į žemės sklypą natūra ir nekompensuojant už jį teisingai, pareiškėjas patyrė pernelyg didelę individualią našta, nesuderinamą su Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsniu ir pripažino šios nuostatos pažeidimą.

- Vertindamas teisingumo pagrindais Teismas pareiškėjui priteisė **7 800 eurų neturtinei žalai** atlyginti ir **8 770 eurų bylinėjimosi išlaidoms ir kaštams** padengti. Klausimą dėl turtinės žalos atlyginimo Teismas atidėjo, paraginęs Vyriausybę ir pareiškėją siekti sutarimo dėl kompensacijos už nustatytą Konvencijos pažeidimą. Nepavykus susitarti per 6 mėnesius nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos, Teismas pasiliko teisę pats nuspręsti dėl teisingo atlyginimo pagal Konvencijos 41 straipsnį.

III. Nutarimai, kuriais Teismas pripažino peticijas nepriimtiniomis ir jas atmetė arba išbraukė iš bylų sąrašo:

1. *Savickas ir kiti prieš Lietuvą* (peticijų Nr. 66365/09, 12845/10, 29809/10, 29813/10, 30623/10 ir 28367/11) 2013 m. spalio 15 d. nutarimas (kolegija):

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis ir Konvencijos 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) - pareiškėjai skundėsi, kad jų administracinių bylų dėl teisėjų atlyginimų sumažinimo trukmė buvo pernelyg ilga, o bylas nagrinėję teismai šališki. Teismas atsižvelgė į išplėtotą Lietuvos teismų praktiką (tiesiogiai taikant Konstituciją ir Konvenciją) ir, pažymėdamas, kad jo nuomone, galimybė reikalauti žalos atlyginimo už ilgą procesą pagal Civilinio kodekso 6.272 straipsnį įgijo pakankamą teisinį aiškumą ir todėl laikytina veiksminga

teisinės gynybos priemone, skundo dalį dėl per ilgos proceso trukmės **paskelbė nepriimtina dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo**. Teismas atkreipė dėmesį, kad greta kompensacinių priemonių Lietuvos institucijos ėmėsi įstatyminių priemonių, kuriomis yra siekiama sutrumpinti bylos nagrinėjimo trukmę. Skundus dėl teismų šališkumo pagal Konvencijos 6 straipsnį ir pagal Konvencijos 13 straipsnį **atmetė kaip aiškiai nepagrįstus** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

b) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) - 4 pareiškėjai skundėsi dėl sumažinto ir neišmokėto teisėjo atlyginimo. Teismas atkreipė dėmesį, kad teisėjų atlyginimų sumažinimas nesukėlė grėsmės netekti jų pragyvenimo šaltinio ir nebuvo neproporcingas, be to, 2003 m. pagerėjus valstybės ekonominei situacijai, pagal specialų įstatymą buvo numatytas sumažintos teisėjų atlyginimų dalies kompensavimo mechanizmas, taip pat teisėjai galėjo kreiptis dėl kompensacijos išmokėjimo ir teismine tvarka, todėl **pripažino šį skundą aiškiai nepagrįstu ir nepriimtiniu** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

2. *Josifas Fišmanas ir UAB „Griflit“ prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 23523/05), 2013 m. lapkričio 5 d. nutarimas (3 teisėjų komiteto):

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) - pirmasis pareiškėjas (antrosios pareiškėjos UAB „Griflit“ savininkas) skundėsi, kad jo baudžiamosios bylos nagrinėjimas tęsėsi pernelyg ilgai, o baudžiamasis procesas buvo šališkas. UAB „Griflit“ skundėsi, kad civilinio proceso dėl vagonų arešto panaikinimo trukmė buvo pernelyg ilga. Teismas, sutikdamas su Vyriausybės argumentais, kad baudžiamoji byla buvo sudėtinga, pažymėjo, kad 5-6 metų trukmė galėjo būti laikoma pagrįsta Konvencijos 6 straipsnio požiūriu. Atsižvelgdamas į aplinkybių visumą, Teismas nusprendė, kad procesas netruko pernelyg ilgai ir **atmetė pirmojo pareiškėjo skundą** pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis kaip aiškiai nepagrįstą. Kaip **aiškiai nepagrįstas atmestas** ir skundas dėl tariamai šališko baudžiamąjo proceso.

b) Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) - pirmasis pareiškėjas skundėsi dėl jo turto arešto baudžiamajame procese. UAB „Griflit“ skundėsi, kad areštavus vagonus buvo pažeistos jos nuosavybės teisės. **Pirmojo pareiškėjo skundas atmestas dėl nepanaudotos veiksmingos teisinės gynybos priemonės**, nes pareiškėjas į Lietuvos teismus dėl to nesikreipė. Skundus dėl areštuotų vagonų Teismas **atmetė kaip nesuderinamus su *ratione personae* reikalavimu**: pirmasis pareiškėjas negali būti laikomas auka Konvencijos 34 straipsnio požiūriu, o UAB „Griflit“ atžvilgiu - peticijoje įmonė kaip pareiškėja nenurodyta.

3. *Vainorius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 15568/08), 2013 m. vasario 12 d. nutarimas (3 teisėjų komiteto):

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas) - pareiškėjas skundėsi dėl jo orumą žeminančių kalinimo sąlygų Šiaulių ir Lukiškių tardymo izoliatoriuose. Teismas **išbraukė peticiją iš savo bylų sąrašo**, nusprendęs, kad pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalį galima laikyti, jog pareiškėjas nebetekina palaikyti savo peticijos, ir nėra ypatingų aplinkybių, susijusių su Konvencijoje ir jos protokuose apibrėžtų žmogaus teisių gerbimu, dėl kurių reikėtų tęsti bylos nagrinėjimą.

Nutarimas, kuriuo peticija išbraukta iš bylų sąrašo, atsižvelgus į vienašalę deklaraciją.

D. P. prieš Lietuvą (peticijos Nr. 27920/08), 2013 m. spalio 22 d. nutarimas dėl peticijos išbraukimo, atsižvelgiant į Vyriausybės vienašalę deklaraciją (kolegija):

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius) ir Teismo vertinimas:

a) Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis - pareiškėja skundėsi, kad baudžiamasis procesas dėl jos buvusio sutuoktinio A. P. smurto prieš ją ir mažamečius vaikus buvo vilkinamas, todėl suėjo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminai, ir jos buvęs sutuoktinis nebuvo nubaustas. Nors pareiškėja savo peticijoje rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, Teismas, perduodamas bylą Vyriausybei (2012 m.), suformulavo klausimus pagal Konvencijos 3 (kankinimų uždraudimas) ir 8 (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) straipsnius. Atsižvelgdama į šios bylos aplinkybes, sprendimą panašioje *Valiulienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 33234/07) byloje, taip pat į naujausią Teismo praktiką panašiose bylose prieš kitas valstybes, Vyriausybė 2013 m. rugsėjo mėnesį pateikė Teismui vienašalę deklaraciją, kuria pripažino Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą, įsipareigojo sumokėti pareiškėjai 6 000 eurų neturtinei žalai atlyginti bei pagrįstas teisines išlaidas, kurias priteistų Teismas. Taip pat Vyriausybė įsipareigojo imtis priemonių užkirsti kelią panašioms pažeidimams ateityje.

Teismo nutarimas:

Atsižvelgęs į Vyriausybės pateiktą vienašalę deklaraciją ir remdamasis Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies c punktu, Teismas išbraukė šią peticiją iš nagrinėjamų bylų sąrašo.

V. Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komiteto išnagrinėtos bylos:

1. **Darius Jušinskas prieš Lietuvą** (skundo Nr. 2014/2010), 2013 m. spalio 28 d. sprendimas:

Autoriaus skundai pagal Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto straipsnius ir Komiteto vertinimas:

Pakto 14 straipsnio 1 dalis (teisė į teisingą bei nešališką bylos nagrinėjimą) ir 25 straipsnio c punktas (teisė bendromis lygybės sąlygomis būti priimtam į savo šalies valstybės tarnybą) atskirai ir kartu su 2 straipsnio 3 dalimi (teisė į prieinamas veiksmingas teisinės gynybos priemones) – autorius teigė, kad šių straipsnių nuostatos buvo pažeistos, kai Lietuvos teismai atmetė jo skundus dėl konkurso į valstybės tarnybą rezultatų ir organizavimo tvarkos.

Komiteto sprendimas:

Žmogaus teisių komitetas nenustatė, kad administraciniai teismai, nagrinėdami D. Jušinsko bylas, veikė savavališkai ar, kad priimdami sprendimus padarė akivaizdžią vertinimo klaidą ar neužtikrino teisingumo, todėl autoriaus **skundas atmestas kaip nepagrįstas**.

2. **Tauras Jakelaitis prieš Lietuvą** (skundo Nr. 1911/2009), 2013 m. kovo 25 d. sprendimas:

Autoriaus skundai pagal Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto straipsnius ir Komiteto vertinimas:

Pakto 14 straipsnio 3 dalies c punktas (teisė būti teisiamam be nepateisinamo delsimo) - autorius teigė, kad ši nuostata buvo pažeista dėl 1995 m. prasidėjusio ir 2004 m. pasibaigusio baudžiamojos proceso per ilgos trukmės.

Komiteto sprendimas:

Skundas buvo paskelbtas nepriimtinu dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo^[3]. Žmogaus teisių komitetas atsižvelgė į Vyriausybės argumentus, kad T. Jakelaitis nesiskundė dėl baudžiamojo proceso trukmės nei ikiteisminio tyrimo, nei bylos nagrinėjimo teisme metu, be to, procesui pasibaigus jis nebandė prisiteisti dėl per ilgos jo trukmės patirtos žalos atlyginimo iš valstybės, nors turėjo galimybę dėl to pareikšti civilinį ieškinį (šiuo atžvilgiu Žmogaus teisių komitetas atkreipė dėmesį į Vyriausybės pateiktus Lietuvos teismų praktikos panašiose bylose pavyzdžius).

^[3] Primintina, kad ir Europos Žmogaus Teisių Teismas yra priėmęs nutarimą šio pareiškėjo atžvilgiu dėl to paties proceso: 2008 m. gruodžio 16 d. nutarimu byloje *Jakelaitis prieš Lietuvą* (Nr. 17414/05) peticija buvo paskelbta nepriimtina pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis dėl praleisto šešių mėnesių termino peticijai pateikti.

VYRIAUSYBEI 2013 M. PERDUOTŲ BYLŲ IR BYLŲ, KURIOSE 2013 M. PARENGTOS IR PATEIKTOS VYRIAUSYBĖS PASTABOS, ESMĖ

I. Teismo 2013 m. Vyriausybei perduotų bylų, kuriose 2013 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė:

1. D. P. prieš Lietuvą (peticijos Nr. 27920/08)

Remdamasi Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pareiškėja skundžiasi, kad baudžiamasis procesas dėl jos buvusio sutuoktinio padarytų nusikalstamų veikų (smurtavimo prieš pareiškėją bei mažamečius vaikus) buvo vilkinamas, byla nebuvo išnagrinėta per kuo trumpiausią laiką, todėl suėjo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminai ir jos buvęs sutuoktinis nebuvo nubaustas. Nors pareiškėja peticijoje remiasi Konvencijos 6 straipsniu, Teismas šioje byloje nutarė vertinti, ar buvo užtikrinta tinkama apsauga pagal Konvencijos 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas), t. y., ar pareiškėjos patirtas elgesys prilygo kankinimui ar nežmoniškam bei žeminančiam orumą elgesiui, ir jei prilygo, ar valstybė tinkamai įvykdė savo pozityviają pareigą veiksmingai iširti pareiškėjos skundus. Jei Teismas nuspręs, kad Konvencijos 3 straipsnis netaikytinas šioje byloje, tuomet vertins, ar nebuvo pažeista pareiškėjos teisė į privataus gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateikta 2013 m. sausio 17 d., o 2013 m. gegužės 21 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjos atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje. Vyriausybei 2013 m. liepos 17 d. nutarimu preliminariai pritarus taikaus susitarimo sąlygoms šioje byloje bei pagal jas parengtai Vyriausybės vienašalei deklaracijai, 2013 m. rugsėjo 12 d. Teismui buvo pateiktos papildomos pastabos ir Vyriausybės vienašalė deklaracija. 2013 m. spalio 22 d. nutarimu Teismas, atsižvelgdamas į Vyriausybės vienašalę deklaraciją, peticiją išbraukė iš bylų sąrašo.

2. Bagdonavičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 41252/12)

Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas) pareiškėjas skundžiasi dėl suėmimo sąlygų Kauno tardymo izoliatoriuje – perpildytų kamerų ir netinkamos sveikatos priežiūros. Remdamasis Konvencijos 5 straipsniu (teisė į laisvę ir saugumą) pareiškėjas taip pat tvirtina, kad Lietuvos teismai nepagrįstai vis pratęsia jo suėmimą ir atsisako skirti švelnesnę kardomąją priemonę, neatsižvelgdami į sunkią jo sveikatos būklę. Atsižvelgdamas į kelis veiksnius – pareiškėjo ligos pobūdį ir eigą, sveikatos priežiūros Laisvės atėmimo vietų ligoninėje kokybę, bendras pareiškėjo suėmimo sąlygas, ypač kamerų perpildymą – Teismas šioje byloje spręs, ar pareiškėjo kalinimo sąlygos prilygsta nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui, t. y. Konvencijos 3 straipsnio pažeidimui. Teismas taip pat vertins, ar pareiškėjas panaudojo visas veiksmingas vidaus teisinės gynybos priemones, ir kokių priemonių ėmėsi Kauno tardymo izoliatoriaus administracija, siekdama užtikrinti tinkamas pareiškėjo kalinimo sąlygas ir sveikatos priežiūrą jai pablogėjus.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateikta 2013 m. kovo 6 d., o 2013 m. gegužės 28 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjo atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

3. Radiukevičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 44376/06)

Šioje byloje pareiškėją, uždarosios akcinės bendrovės direktorių, dar 2003 m. teismas pripažino kaltu dėl apgaulingo apskaitos tvarkymo. Nustačius, kad pareiškėjas, kuris nuo 1988 m. serga psichikos liga, nusikaltimą padarė nepakaltinamumo būsenos, jam buvo paskirta priverčiamoji medicinos

priemonė – stacionarinis stebėjimas psichikos sveikatos priežiūros įstaigoje. Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas), pareiškėjas skundžiasi, kad dėl jam duotų stiprių medikamentų jis tapo psichiškai neįgalus. Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pareiškėjas taip pat skundžiasi baudžiamojo proceso pažeidimais jo byloje. Atsižvelgdamas į pareiškėjo skundus, Teismas vertins, ar jo gydymas psichiatrijos įstaigose prilygo nežmoniškam ar žeminančiam orumą elgesiui, t. y. Konvencijos 3 straipsnio pažeidimui, ir ar toks laisvės atėmimas atitiko Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalies e punkto reikalavimus. Teismas, atkreipęs dėmesį ir į tai, kad pareiškėjas skundžiasi dėl tariamai pažeistų jo procesinių teisių, ypač kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nenagrinėjo jo kasacinio skundo, o teisinė pagalba nebuvo veiksminga, kartu spręs, ar jam buvo užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 6 Teismo klausimus turėjo būti pateikta 2013 m. balandžio 10 d., tačiau gavus informacijos, kad pareiškėjas yra miręs, Vyriausybės atstovė 2013 m. balandžio 3 d. raštu kreipėsi į Teismą, prašydama taikyti Konvencijos 37 straipsnį ir išbraukti peticiją iš bylų sąrašo.

4. *Jasas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 60092/12)

Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) ir 17 straipsniu (piktnaudžiavimo teisėmis uždraudimas) pareiškėjas skundžiasi, kad valstybės institucijos atėmė iš jo teisę gyventi kartu su savo vaikais, kurie buvo palikti jų mirusios motinos giminaitės globai. Atsižvelgdamas į peticijoje išdėstytas aplinkybes, Teismas spręs, ar negražinus vaikų jų biologiniam tėvui, nebuvo pažeista jo teisė į šeimos gyvenimą pagal Konvencijos 8 straipsnį ir ar Lietuvos teismai tinkamai įvertino interesų pusiausvyrą šioje byloje.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 5 Teismo klausimus pateikta 2013 m. balandžio 11 d., o 2013 m. rugsėjo 9 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjo atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

5. *Paukštis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 17467/07)

Remdamasis Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsniu (nuosavybės apsauga) pareiškėjas skundžiasi, kad valstybė negražina jam tėvo turėtos žemės Vilniaus mieste ir teisingai už ją neatlygina. Teismas šioje byloje vertins, ar buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis, atsižvelgdamas į du aspektus: pareiškėjui valstybės pasiūlytą kompensaciją už žemę, kurios neįmanoma grąžinti natūra, ir bendrą nuosavybės teisių atkūrimo proceso trukmę.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 2 Teismo klausimus pateikta 2013 m. balandžio 11 d., o 2013 m. liepos 9 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjo atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

6. *Abu Zubaydah prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 46454/11)

Remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu (kankinimų draudimas), 5 straipsniu (teisė į laisvę ir saugumą), 8 straipsniu (teisė į privataus gyvenimo gerbimą) ir 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pareiškėjo atstovai teigia, kad JAV Centrinės žvalgybos valdybos pareigūnai tariamai vykdė slaptą pareiškėjo perdavimą į Lietuvą ir (ar) iš jos bei kalino pareiškėją mūsų valstybėje sąlygomis, kurios prilygo nežmoniškam ir orumą žeminančiam elgesiui. Atsižvelgdamas į pareiškėjo atstovų pateiktus faktus ir skundus Teismas suformulavo klausimus Vyriausybei norėdamas, be kita ko,

išsiaiškinti, ar JAV Centrinės žvalgybos valdybos pareigūnai kada nors vykdė slaptą pareiškėjo perdavimą į Lietuvą ir (ar) iš jos, o jeigu pareiškėjas buvo kalinamas Lietuvoje, ar jo kalinimas atitiko „įstatymo nustatytą tvarką“, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 5 straipsnį. Atsižvelgiant į pareiškėjo skundus pagal Konvencijos 3 straipsnį klausiami, ar šioje byloje buvo atliktas veiksmingas ir Konvencijos reikalavimus atitinkantis oficialus tyrimas, Vyriausybės prašoma išsamiai aprašyti tyrimo eigą, priimtus procesinius ir kitus sprendimus. Teismas taip pat klausia, ar pareiškėjas turėjo galimybę Lietuvoje pasinaudoti veiksmingomis teisinės gynybos priemonėmis, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 13 straipsnį, ir ar jis jomis pasinaudojo.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 8 Teismo klausimus pateikta 2013 m. gegužės 10 d., o 2013 m. spalio 21 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjo atstovų atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

7. Kosaitė-Čypienė ir kitos prieš Lietuvą (peticijos Nr. 69489/12)

Remdamosi Konvencijos 2 (teisė į gyvybę) ir 8 (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) straipsniais pareiškėjos skundžiasi, kad pagal Lietuvos teisės aktus jos negali pasinaudoti tinkama specialistų pagalba gimdant namuose. Pareiškėjos pažymi, kad jos nereikalauja, kad valstybė padėtų joms gimdant namuose, jos tik prašo valstybės nedrausti ir netrukdyti to daryti sveikatos priežiūros specialistams, kurie nori teikti pagalbą gimdančioms namuose moterims. Teismas visų pirma vertins, ar kiekviena iš keturių pareiškėjų gali būti laikoma auka Konvencijos 34 straipsnio požiūriu, taip pat ar pareiškėjos panaudojo visas prieinamas vidaus teisinės gynybos priemones dėl jų skundų pagal Konvencijos 8 straipsnį. Šioje byloje Teismas vertins, ar buvo apribotas pareiškėjų privatus gyvenimas, jeigu taip, ar ribojimas atitiko įstatymus, ar ribojimu buvo siekiama teisėto tikslo, o taip pat, atsižvelgiant į poreikį užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp visuomenės interesų ir pareiškėjų teisių, ar ribojimas buvo reikalingas ir proporcingas. Šiame kontekste Teismas taip pat pažymėjo pareiškėjų teiginį, kad galiojančios normos tariamai sulaiko sveikatos priežiūros specialistus nuo pagalbos teikimo pasirinkusioms namuose gimdyti moterims.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateikta 2013 m. balandžio 26 d., o 2013 m. rugsėjo 16 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjų atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

8. 5 bylos dėl kalinimo sąlygų suderinamumo su Konvencijos 3 straipsniu:

Semėnas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 42233/11),
T. Petrulevič prieš Lietuvą (peticijos Nr. 61084/11),
B. Petrulevič prieš Lietuvą (peticijos Nr. 29292/12),
Mironovas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 40828/12),
Ivanenkov prieš Lietuvą (peticijos Nr. 69598/12).

Remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas) pareiškėjai skundžiasi dėl sąlygų šiose laisvės atėmimo įstaigose: Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje, Lukiškių tardymo izoliatoriuje, Pravieniškių pataisos namuose, Alytaus pataisos namuose ir Laisvės atėmimo vietų ligoninėje. Visiems pareiškėjams, išskyrus R. Ivanenkov, buvo priteistas dėl netinkamų sąlygų patirtos žalos atlyginimas Lietuvos administraciniuose teismuose.

Teismas šiose bylose pirmiausia spręs, ar, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjų teisių pažeidimus pripažino Lietuvos teismai, jie vis dar gali būti laikomi Konvencijos 3 straipsnio pažeidimų aukomis. Taip pat Teismas Vyriausybės klausia, ar dėl laikymo sąlygų minėtose įstaigose pareiškėjai patyrė Konvencijos 3 straipsnio reikalavimų neatitinkantį žeminantį elgesį. Vyriausybės taip pat prašoma pateikti informaciją apie tikslų gyvenamąjį plotą kamerose, pareiškėjui T. Petrulevič tekusį jo kalinimo Lukiškių tardymo izoliatoriuje metu. Taip pat Vyriausybės prašoma pateikti informaciją apie tai, kokių

veiksmų buvo imtasi siekiant pagerinti kalinimo sąlygas Lukiškių tardymo izoliatoriuje, Teismui priėmus sprendimą *Savenkovo* byloje.

Vyriausybės pozicijos anglų kalba atsakant į 2 Teismo klausimus visose bylose, išskyrus *T. Petrulevič prieš Lietuvą*, pateiktos 2013 m. gegužės 15 d., šią dieną *T. Petrulevič prieš Lietuvą* byloje buvo pateikta pirminė informacija, o pozicija kartu su Vyriausybės vienašale deklaracija pateikta 2013 m. rugpjūčio 2 d. (Vyriausybė 2013 m. liepos 17 d. nutarimu pritarė taikaus susitarimo sąlygoms ir šių sąlygų pagrindu parengtai vienašalei deklaracijai).

Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjų atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų bylose *Mironovas prieš Lietuvą* ir *Ivanov prieš Lietuvą* buvo pateiktos atitinkamai 2013 m. rugsėjo 16 d. ir 2013 m. rugsėjo 24 d. Kadangi pareiškėjai B. Petrulevič, Semėnas ir T. Petrulevič Teismo nustatytu laiku nepateikė savo pastabų į Vyriausybės poziciją, Vyriausybės atstovė 2013 m. spalio 25 d. raštu kreipėsi į Teismą, prašydama taikyti Konvencijos 37 straipsnį ir išbraukti minėtų pareiškėjų peticijas iš bylų sąrašo.

9. Trečiokienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 54192/02)

Remdamasi Konvencijos 2 straipsniu (teisė į gyvybę) pareiškėja skundžiasi, kad valstybės institucijos netinkamai ištyrė jos sūnaus žūties aplinkybes. Remdamasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi (teisė š bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pareiškėja taip pat teigia, kad ikiteisminio tyrimo trukmė (daugiau nei 6 metai) buvo nepagrįstai ilga. Teismas šioje byloje vertins, ar pareiškėjos sūnaus žūties aplinkybių vidaus teisinis tyrimas atitiko Konvencijos 2 straipsnio procesinius reikalavimus.

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 1 Teismo klausimą pateikta 2013 m. spalio 11 d.

10. Kardišauskas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 62304/12)

Pareiškėjas skundžiasi, kad valstybė neatliko jo užpuolimo ir sužalojimo kalinimo įstaigoje aplinkybių veiksmingo tyrimo, kaltininkai liko nenubausti. Jis taip pat teigia, kad valdžios institucijos neįvykdė savo pozityviosios pareigos užtikrinti tvarką ir saugumą bei užkirsti kelią smurtui prieš jį, kol jis atliko laisvės atėmimo bausmę. Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), taip pat skundžiasi, kad administraciniai teismai pažeidė jo teisę į teisingą teismą, teigdamas, kad iš jo buvo atimta teisė reikalauti žalos, kurią jis patyrė atlikdamas bausmę kalinimo įstaigoje, atlyginimo. Jis taip pat teigia, kad ikiteisminis tyrimas, kuris trunka daugiau kaip 9 metus, yra nepagrįstai ilgas. Visų pirma Teismas aiškinsis, ar pareiškėjas panaudotojo visas veiksmingas vidaus teisinės gynybos priemones. Šioje byloje Teismas vertins, ar šiuo atveju valstybė įvykdė savo pozityviąją pareigą pagal Konvencijos 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas) užtikrinti tvarką ir saugumą kalinimo įstaigoje ir apsaugoti pareiškėją nuo netinkamo elgesio, taip pat ar valdžios institucijų atliekamas ikiteisminis tyrimas atitiko Konvencijos 3 straipsnio procesinius reikalavimus?

Vyriausybės pozicija anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateikta 2013 m. lapkričio 4 d., o 2014 m. vasario 19 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjo atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

**II. Teismo 2013 m. Vyriausybei perduotų bylų, kuriose rengiamasi pateikti
Vyriausybės pastabas 2014 m., esmė:**

**8 bylos dėl įkalinimo iki gyvos galvos sankcijos suderinamumo su Konvencijos
3 straipsniu:**

Matiošaitis prieš Lietuvą (peticijos Nr. 22662/13),
Maksimavičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 51059/13),
Katkus prieš Lietuvą (peticijos Nr. 58823/13),
Beleckas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 59692/13),
Lenkaitis prieš Lietuvą (peticijos Nr. 59700/13),
Kazlauskas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 60115/13),
Gervin prieš Lietuvą (peticijos Nr. 69425/13),
Svotas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 72824/13).

Pareiškėjai skundžiasi, kad nesant galimybės sušvelninti jiems paskirtą laisvės atėmimo bausmę iki gyvos galvos yra pažeidžiamas Konvencijos 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas). Remdamasis Konvencijos 1 Protokolo 2 straipsniu (teisė į mokslą), pareiškėjas K. Matiošaitis taip pat skundžiasi dėl apribotos teisės gauti profesinį mokymą įkalinimo įstaigoje. Šioje byloje Teismas vertins, ar laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė, atsižvelgiant į Respublikos Prezidento teisę suteikti malonę, gali būti laikoma nesušvelninama bausme ir tai, ar kiekvieno iš pareiškėjų atžvilgiu buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis. Teismas taip pat nagrinės, ar K. Matiošaičio atžvilgiu buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 2 straipsnis dėl to, kad kalėjime jis neturėjo galimybės gauti profesinio mokymo. Vyriausybės yra prašoma pateikti informaciją apie tai, kiek nuteistųjų atlieka laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę, apie tai, kiek nuteistųjų iki gyvos galvos buvo paleista pagal Seimo paskelbtą amnestiją, Prezidento (ar Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo) malonę ar dėl sveikatos būklės, taip pat prašoma informuoti apie nuteistųjų iki gyvos galvos lygtinio paleidimo klausimo nagrinėjimo stadiją.

**Vyriausybės poziciją anglų kalba atsakant į 5 Teismo klausimus ruošiamasi pateikti
2014 m. balandžio 9 d.**

**III. Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komiteto 2013 m. Vyriausybei perduotų bylų, kuriose
Vyriausybės pastabos parengtos ir pateiktos arba kurias ruošiamasi pateikti 2014 m., esmė:**

D.K. prieš Lietuvą (Nr. 2301/2013)

Už dvigubą žmogžudystę iki gyvos galvos 2004 m. lapkričio 17 d. kalėti nuteistas (kasacine tvarka byla išnagrinėta 2006 m. gruodžio 29 d.) pareiškėjas skundžiasi, kad jo atžvilgiu buvo pažeista Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 9 straipsnio 1 dalis (teisė į laisvę ir asmens neliečiamybę), 14 straipsnio 2 dalis (teisė į nekaltumo prezumpciją), 14 straipsnio 3 dalies b punktas (teisė pasirengti gynybai) ir 14 straipsnio 3 dalies g punktas (teisė nebūti verčiamam duoti parodymų prieš save). Jis teigia, kad tiriant nužudymo bylą ikiteisminio tyrimo metu 2003 m. buvo padaryti pažeidimai, į kuriuos bylą nagrinėję teismai neatsižvelgė, todėl Lietuva pažeidė pagal Pakta garantuojamas procesines teises. Pastebėtina, kad pareiškėjas 2007 m. birželio 20 d. buvo pateikęs peticiją Europos Žmogaus Teisių Teismui, kuris 2008 m. spalio 21 d. ją pripažino nepriimtina.

**Vyriausybės pastabos dėl bylos priimtinumą buvo pateiktos 2014 m. sausio 13 d., o
pastabas dėl esmės ruošiamasi pateikti 2014 m. gegužės 12 d.**